

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА

ПРОГРАМА ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ ИНВЕСТИЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Програмата за поттикнување инвестиции во
Република Македонија е подготвена
од страна на Министерството за економија
со поддршка на Програмата за развој на Обединети нации

Издавач
Министерство за
економија

Дизајн
Ладислав Цветковски

Подготовка и печат
Скенпоинт

Тираж
500

Гледиштата изразени во овој извештај се само на нивните автори и не го одразуваат официјалниот став на Програмата за развој на Обединетите нации.

Описите и презентациите во извештајот не подразбираат изразување на мислење од страна на Програмата за развој на Обединети Нации или на Секретаријатот на Обединети Нации, во однос на правниот статус на било која држава, територија, град или област, како и во одредувањето на нејзините граници. Споменувањето на востановени имиња или комерцијални производи не подразбира одобрување од страна на Обединети Нации.

ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА

**ПРОГРАМА
ЗА ПОТТИКНУВАЊЕ
ИНВЕСТИЦИИ
ВО
РЕПУБЛИКА
МАКЕДОНИЈА**

Скопје, 11 август 2003

6	ПРЕДГОВОР
8	1. 0 ИНВЕСТИЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ
9	2.0 ИНВЕСТИРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
9	2.1. Дефиниција
9	2.2. Значењето на СДИ
10	2.3. Трендови на СДИ
11	2.4. Детерминанти на СДИ
13	2.5. Потенцијал за инвестирање
14	2.6. Заклучоци за политиката за инвестирање
16	3.0 ИНВЕСТИЦИОНА ПРОМОЦИЈА
16	3.1. Согледувања
16	3.2. Мерки
19	3.3. Заклучоци за инвестиционата промоција
20	4.0 НАМАЛУВАЊЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ БАРИЕРИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ
20	4.1. Согледувања
21	4.2. Мерки
48	5.0 ПОГОДНОСТИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ
48	5.1. Согледувања
48	5.2. Мерки
57	5.3. Заклучоци за погодностите за инвестирање
59	6.0 ЗАКЛУЧОЦИ ПО ПРОГРАМАТА
61	КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА
61	ВЕБ-СТРАНИЦИ
62	АНЕКС 1: Агенција за странски инвестиции на Република Македонија (АСИРМ) - Работни принципи
63	АНЕКС 2: Предлог за Закон за данок на добивка
64	АНЕКС 3: Компаративна анализа на погодностите во Југоисточна Европа

ПРЕДГОВОР

Напредокот на Република Македонија во процесот на транзиција кон реструктурирање на политичкиот и економскиот систем се одвиваше со променлива динамика. И покрај заложбите на Владата за создавање поволен економски амбиент, сепак политичката нестабилност на регионот влијаеше неповолно врз имиџот на земјата.

Меѓународната заедница и приватните инвеститори се во голема мера свесни за важноста на реформата што се спроведува.

Активностите преземени од Владата, а координирани од Министерството за економија во тој правец опфаќаат:

- *Имплементација на стратегијата за финализација на процесот на приватизација (јавна аукција) преку Македонската берза;*
- *Транспарентност во процесот на издавање лиценци за увоз и реекспорт преку воведување на принципот “прв дојден, прв услужен”, како важен чекор во обидот да се намали корупцијата;*
- *Иницирање на Програмата за мерки и активности за поттикнување на претприемништвото и создавање конкурентност на малото стопанство, вклучувајќи го и формирањето на Агенцијата за поддршка на претприемништвото, со цел стимулирање почетни бизниси и претпријатија во развој.*

Ова е добар почеток, но тоа не е доволно. Постојниот стопански амбиент и уште повеќе нивото на невработеност, ја наметнуваат потребата од унапредување на политиката за поттикнување на инвестирањето, за создавање услови за побрз економски развој.

Во услови кога процесот на приватизација е во завршна фаза, се затвора една од најпогодните опции за прилив на инвестиции. Заради тоа, потребно е итно подобрување на условите за деловно работење во земјата, за да се зголеми продуктивноста, конкурентноста и атрактивноста на нашата земја како место за инвестирање, наспроти конкурентите во регионот на Југоисточна Европа и пошироко.

За таа цел подготвена е оваа Програма за поттикнување инвестиции во Република Македонија. Во неа е направен обид, со претходно опсежно проучување на постоечката клима за инвестирање во земјата, да се идентификуваат најразличните

форми на пречки во економијата, правниот систем и политичкото окружување, кои го ограничуваат и одвлекуваат инвестирањето воопшто, а особено приливот на странски директни инвестиции.

Програмата произлезе од еден процес на консултации со широк круг експерти и институции, земајќи ги како појдовна точка потребите на домашните и на меѓународните инвеститори. За да се преземат мерки за реформа потребна е многу посилна агенда. Процесот треба да биде координиран од Министерството за економија, но, за да се постигне напредок, ќе биде потребно и активно вклучување и придонес на различни државни органи, на приватниот сектор, на граѓанското општество, како и на пошироката меѓународна заедница. Ги повикуваме овие органи да продолжат со партнерството за реформа.

Владата на РМ се согласува дека меѓународните инвеститори ги привлекува, најпрво, здравата деловна средина. Во согласност со принципите изнесени во оваа Програма, а земајќи ги предвид очекувањата на инвеститорот, се очекува дека Владата и Собранието на Република Македонија ќе ги одобрат приоритетите на реформата, кои се подетално елаборирани во Програмата, вклучувајќи:

- Формирање детален акционен план за да се намалат бариерите во инвестирањето;
- Формирање на Агенција за странски инвестиции на Република Македонија;
- Зајакнување на борбата против корупцијата, поткупот и пристрасноста и
- Реформа на даночниот систем и придружните погодности за инвестирање, итн.

Оваа Програма е документ кој ќе ги упатува ресорните министерства на активности за операционализација на предложените мерки по конкретни носители со одредена динамика. Истовремено, таа претставува основна рамка за поврзување со други развојни документи, кои ќе се изработуваат во иднина. Таа ќе служи како основен водич за активностите на Министерството за економија, идната Агенција за странски инвестиции на Република Македонија, како и релевантните министерства, приватниот сектор и граѓанското општество, активни на ова поле.

Илија Филиповски,
министер за економија

ИНВЕСТИЦИИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА: Основни принципи

Владата на Република Македонија се раководи според 10 принципи, кои ја сочинуваат рамката за поттикнување на инвестирањето:

1. Владата на Република Македонија се залага за создавање модерна, отворена и конкурентна економија, која ќе се раководи според принципите на Спогодбата за стабилизација и асоцијација со Европската Унија, како и од законодавната рамка на Европската Унија;
2. Принципот на “национален третман” или недискриминација е од огромна важност. За меѓународните претпријатија важат истите права и заштита кои им се даваат на домашните;
3. Создавањето стабилна демократска и макроекономска средина е важен приоритет на Владата на Република Македонија, како императив не само за инвеститорите, туку и за граѓаните воопшто;
4. Промоцијата на инвестициите, со цел нивно привлекување, треба да се заснова на регионалната, европската и глобалната перспектива;
5. Правото на слободен трансфер на профитот од инвестирањето и заштитата од самоволна експропријација, претставува предуслов за стимулирање на инвестициите;
6. Предвидлива и транспарентна законска регулатива, без административни пречки е суштински фактор за донесување одлуки за инвестирање;
7. Непристрасноста, ефикасноста и транспарентноста на судскиот систем и останатите државни институции, како и спроведувањето на законите и решавањето на споровите се исто така битни за заштитата на инвеститорите;
8. Продолжување на борбата против корупцијата, поткупот и пристрасноста, кои имаат корозивно влијание на општеството и ги ограничуваат стопанските субјекти во нивното работење;
9. Креирање даночна политика која ќе биде повољна за инвестирање и истовремено ќе овозможи придобивки, како за инвеститорот така и за државата;
10. Развивање на погодностите за инвестиции во согласност со Договорот за стабилизација и асоцијација со Европската Унија, како и со правилата и прописите на Светската трговска организација и со други меѓународни правила и прописи со кои се регулираат трговските односи.

Останатиот дел на Програмата за поттикнување инвестиции во Република Македонија е заснован врз овие 10 стратешки принципи за поттикнување на инвестирањето.

ИНВЕСТИРАЊЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

2.0.

Овој дел од Програмата, главно, е насочен кон прашањата поврзани со странските директни инвестиции (СДИ). Владата на Република Македонија се стреми кон елиминирање на преостанатите бариери за инвестирање, со цел да се постигне целосен национален третман. Меѓутоа, кога станува збор за следење на принципот на недискриминација на странските инвеститори, наведен претходно во основните принципи, Програмата исто така согледува дека потребата од мобилизирање на домашни инвестиции е важна исто колку и СДИ.

2.1. ДЕФИНИЦИЈА

Странските директни инвестиции, претставуваат форма на меѓународно движење на капитал со цел остварување долготраен интерес помеѓу директниот инвеститор (резидент од една економија) и претпријатието во кое директно се инвестира (резидент на друга економија). Странските директни инвестиции, покрај иницијалната трансакција на вложување, во себе ги инкорпорираат и сите последователни инвестирања помеѓу нив и нивните афилијации. Долгорочниот интерес подразбира значителен степен на влијание на инвеститорот во управувањето со претпријатието во кое го вложил капиталот.

2.2. ЗНАЧЕЊЕТО НА СДИ

Економските предности за привлекување на СДИ се двојни. Прво, земјите како Република Македонија, каде што домашните заштеди се многу ниски за да се финансира економска експанзија, може да користат СДИ како извор на надворешно финансирање. Второ, присуството на странските корпорации е поврзано со позитивни “екстерналии” (придружни активности со пропулзивно дејство), од кои земјите може да имаат полза, како што е пренесување на know-how и технологија за да се помогне во развојот и реструктурирањето на претпријатијата, на пример, во постприватизационата фаза. Другите “екстерналии” се однесуваат на поттикнување на процесот на меѓународна трговска интеграција, поттикнување на деловната конкуренција и помагање за формирање човечки ресурси во земјата-домаќин. Сите овие “екстерналии”, посебно првите две, се смета дека се од потенцијална полза за Република Македонија. Во обемот во кој транснационалните компании (ТНК) се претставници кои влијаат на компаративните предности на една земја, тие претставуваат важен дел од нејзиниот развој. Доказ за тоа е фактот што економските предности што произлегуваат од СДИ се реални (иако не автоматски), а нивната големина се разликува од земја до земја. Без здрава средина, поволна за деловни активности, која го поттикнува домашното и странското инвестирање, конкуренција во погодностите за инвестирање, подобрување на

квалификуваноста и конкурентна клима, овие предности не може да се реализираат.

2.3. ТРЕНДОВИ НА СДИ

Во недостаток на домашна заштеда, која би претставувала акцелератор на економскиот развој, привлекувањето на странските инвестиции стана многу значајно прашање во Република Македонија (нивото на бруто инвестициите достигна 16% од БДП - бруто домашниот производ во 2002 година, во споредба со нивото од 24-25% што би било адекватно на еден поамбициозен процес на економски развој). Меѓутоа, анализата на приливот на СДИ во последните десет години покажува дека приливот е многу низок (види: Табела 1), со нето СДИ од околу 1% од БДП (ФИАС, 2003).

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Вкупно	11.8	2.2	0.8	19.0	8.3	7.2	15.72	117.7	32.1	176.3	443.2	77.5

Табела 1. Прилив на СДИ во Република Македонија во УСД мил (1991-2002)
Извори: Државен завод за статистика (1991-1996); Народна банка на Република Македонија (1997-2002).

Според Заводот за статистика и Народната банка на Република Македонија, кумулативната вредност на СДИ во Република Македонија на крајот од 2002 година беше приближно 912 милиони УСД, а поголемиот дел потекнува од продажбите преку приватизацијата, кои се вршат преку Македонската берза. Во врска со земјата на потекло, најважен инвеститор досега е Грција, потоа следат Лихтенштајн, Швајцарија, Германија, Унгарија, Австрија и Словенија.

Во текот на деведесеттите години, најголемиот дел странски инвестиции беше насочен во производниот и градежниот сектор, но подоцнежните приливи се насочени кон услужниот сектор, со продажбата на Стопанска банка (Национална банка на Грција, ЕБРД и ИФЦ), друштвото за осигурување АДОР Македонија (Кјуби Интернационал од Велика Британија) и Македонски телекомуникации (МАТАВ од Унгарија, чиј сопственик е Дојче Телеком).

Наспроти овие успешни трансакции и централната улога која Владата на РМ ѝ ја дава на СДИ, сегашното ниво на СДИ значително заостанува зад конкурентските држави насекаде во Југоисточна и Централна Европа. Има многубројни причини за ова, вклучувајќи ја големината на земјата, ограничените природни ресурси и нискиот доход по жител. Освен тоа, инвеститорите се и дополнително обесхрабрани заради негативните перцепции за земјата, предизвикани од последните конфликти во регионот.

Поголемиот дел од СДИ е поврзан со приватизацијата, со многу малку "greenfield" инвестиции во форма на нови капацитети. Приливот на инвестиции поврзани со приватизацијата повеќе не е опција за Република Македонија, бидејќи единствените преостанати големи приватизациони постапки се поврзани со продажбата на Електростопанство на Република Македонија и Македонски пошти. Во услови кога процесот на приватизација е скоро завршен, и за крајот на март 2004 година е предвидено укинување на Агенцијата на РМ за приватизација, потребата да се поттикнат директните инвестиции, како домашни така и странски, станува сè поитна.

2.4. ДЕТЕРМИНАНТИ НА СДИ

Најновата студија на Повелбата за инвестиции во рамки на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа ја испитува границата до која даночната политика може да влијае врз СДИ, со посебен осврт врз улогата на фискалните погодности во регионот на Југоисточна Европа. Бидејќи овие земји се главните конкуренти на Македонија, анализата е особено поучна и дава општи заклучоци за политиката (дадени во рамка 1 понатаму).

Основни детерминанти за локација на СДИ се: политичката рамка, развиена од страна на земјата-домаќин, природата на мерките кои се усвоени за да го олеснат и унапредат инвестирањето и општите економски фактори и карактеристики на земјата-домаќин. Анализата SWOT за Република Македонија, како локација за СДИ, е прикажана во рамка 2. Сите земји може да бидат цел на СДИ, ако се изградуваат врз основа на своите сили, ако преземаат акции за коригирање на нивната слабост, ако се спремни да ги искористат новите можности и ако се заштитат од опасностите за нивниот развој.

РАМКА 1 - СДИ во ЈИЕ¹: Клучни препораки

- Земјите во транзиција постигнаа прилично постојан прилив на СДИ, бидејќи спроведоа пазарни реформи. Земјајќи ги предвид четирите централно-европски земји плус трите балтички земји, движењето на СДИ во 2001 година беше скоро четири пати поголемо отколку во 1993 година. Наспроти тоа, земјите како Белорусија и Украина, каде што пазарните реформи се институционализираа побавно, имаа многу мал раст на СДИ. *Ова упатува на заклучокот дека доколку економските и политичките состојби се стабилни и позитивно примени од страна на инвеститорите, земјите на ЈИЕ може да очекуваат дека СДИ ќе пораснат со натамошното спроведување на реформите.*
- Во многу земји во транзиција постои тесна поврзаност во поглед на СДИ и процесот на приватизација, т.е. еден значителен дел од СДИ има форма на купување акции во

претпријатија со државна сопственост. Ова е една од причините за нерамномерниот прилив на СДИ во одредени земји. Напредувањето во процесот на приватизацијата, веројатно, ќе доведе до зголемување на СДИ. Меѓутоа, откако ќе биде завршена приватизацијата се појавува пад, бидејќи интересот на инвеститорите може значително да опадне. Во Унгарија СДИ опаѓаат постојано од 1995 година (со значителна промена на тој тренд во 2001 година). Во Република Чешка тој тренд го достигна својот врв во 1999 година. Во Полска СДИ опаѓаа во 2001 година, иако во текот на целата 2000 година беа високи: само 6% од СДИ во 2001 година беа од приватизацијата, во споредба со 35% од претходната година. *Според тоа, показателите укажуваат на тоа дека СДИ во земјите на транзиција, веројатно, значително ќе опаднат откако ќе биде завршен процесот на приватизација, освен ако не се направат големи заложби во*

вистинските области за да се обезбеди поволен амбиент за инвестирање во нови капацитети.

- Нетранспарентните политики и административните постапки ги зголемија инвестиционите трошоци во земјите на ЈИЕ. Потребата за ангажирање дополнителни човечки ресурси, за да се разберат и да се спроведуваат нетранспарентните даночни политики и административни постапки, кои ги зголемуваат проектните трошоци, имаат тенденција да го обесхрабрат првичниот интерес на инвеститорот, како и неговиот постојан ангажман. Слични случаи може да се најдат во други економии во транзиција, каде што постои доказ дека нетранспарентните и често неконзистентните државни политики и опструктивни или некомпетентни бирократии се најголемите иритирачки и деструктивни елементи за СДИ.

- Една од најважните детерминанти за СДИ во земјите на ЈИЕ, а многу често и најзначајна, е факторот ризик. Инвестициите во земјите на ЈИЕ типично се прават врз претпоставки за привлечна деловна можност, но придружени со висок степен на ризик. *Во некои земји, особено во оние кои се судрија со голема тешкотија во привлекувањето СДИ, постојат поплаки за несигурност во примената на даночната политика и даночната администрација и, следствено на тоа, несигурност околу влијанието на даноците врз профитот. Промената на политиката и практиките во некои земји ја потенцираат несигурноста и ризикот на проектот, кои имаат тенденција да го попречат*

интересот на инвеститорот.

- Тесно поврзани со трошоците на проектите и ризиците, се реалните и согледаните нивоа на корупција на царинските и даночните службеници. Со борбата против корупцијата се зголемуваат и трошоците на проектот, додека, пак, неизвесноста поради зачестеноста, степенот и цената на корупцијата, го зголемуваат ризикот на проектот. *Корупцијата, со зголемувањето на цената на проектите и ризиците, делува во насока на намалување на очекуваните стапки на рентабилност, обесхрабрувајќи ги СДИ.*
- Земјите од ЈИЕ кои настојуваат да привлечат "нови" СДИ,

треба да ги концентрираат своите заложби кон имплементација на цврсти економски реформи, фокусирани кон обезбедување основни елементи за поволен економски амбиент. *Даночните и административните практики треба да бидат објаснети преку владини, државни или јавни документи, забелешки и јавни изјави. Треба да биде преземено независно и праведно оценување на поголемите програми (пр. програмите за даночни расходи), како и да се подготвуваат јавни годишни ревидирани извештаи, со непречен пристап на јавноста до тие информации.*

Извор: ОЕЦД, 2003, стр. 187-8.

1. Се однесува на следните земји: Бугарија, Албанија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Македонија, Романија и Србија и Црна Гора

РАМКА 2 - SWOT анализа: Република Македонија како локација за СДИ

Можности:

Регионална економска интеграција
 Договор за стабилизација и асоцијација со ЕУ - потпишан во 2001 година
 Билатерални и мултилатерални договори
 Голема дијаспора и дознаки
 Обврска за намалување на невработеноста и сиромаштијата
 Обврска за спроведување на Охридскиот рамковен договор, потпишан во август 2001 година и процес на децентрализација

Слабости:

Согледувањето на нестабилноста и конфликтите во регионот
 Мал домашен пазар
 Низок доход по глава на жител
 Високоцентрализирана држава и слаба институционална поставеност
 Застарена индустриска технологија
 Ригиден пазар на работната сила
 Тесни грла во судството

Предности:

Стабилна макроекономска средина
 Преземени поголем број демократски и економски структурни реформи
 Релативно евтина, квалификувана работна сила
 Природна и туристичка привлечност
 Финансиски и фискални погодности за инвеститорите
 Географска близина до поголемите регионални и европски пазари
 Раскрсница на европските коридори 8 и 10
 Близина до Јадранското и до Средоземното Море
 Релативно добра инфраструктура

Закани:

Постојана можност за етничка тензија и дестабилизација на земјата
 Зголемена конкуренција од соседните земји
 Постојано претерано потпирање врз државата

Слабостите на анализата SWOT се состојат во тоа што таа не го зема предвид процесот на донесување одлуки на транснационалните компании, а особено факторите што предизвикуваат компаниите да преферираат една локација во споредба со друга (УНКТАД, 1998). Основното начело на ваквиот пристап е што стратегијата на инвеститорот може да се фокусира на определен степен во процесот на донесување одлуки, а со тоа и директно да влијае на исходот.

Постојат три основни мотивирачки фактори, кои се присутни во одлучувањето на транснационалните компании при инвестирањето. Анализата на состојбата во Република Македонија покажува дека потенцијалот лежи во стратегијата за изнаоѓање пазар и/или постигнување ефикасност. При стратегијата за изнаоѓање пазар може да постои интерес за влез на македонскиот потрошувачки пазар и обезбедување присуство на регионалниот пазар. Во оваа категорија може да бидат важни стратешките сектори (телекомуникациите, енергетиката, банкарството, транспортот и водостопанството), како и приватните инвестиции во инфраструктурата. Со мал домашен пазар и низок доход по глава на жител, повеќето СДИ, надвор од стратешките или инфраструктурните сектори, на почетокот, најверојатно ќе бидат свртени кон стратегијата на постигнување ефикасност, односно стратегијата за намалување на трошоците за инвестирање, барајќи поповолни трошковни основи за работа, како на пример: лесна индустрија и услуги ориентирани кон извоз и реекспорт. Стратегиите за постигнување ефикасност при лоцирањето на СДИ вообичаено се применуваат во локации со квалификувана работна сила и со добра технолошка и физичка инфраструктура. Двете форми на стратегии за привлекување СДИ може да настапат на македонскиот пазар, паралелно со процесот на економска интеграција на Република Македонија, преку разни трговски договори и отстранување на нецаринските бариери, со што се зголемува обемот на регионалниот пазар и нивоата на потенцијалните приходи, и се подобрува транспортната инфраструктура.

Сепак, треба да се нагласи дека не може да се замисли значителен прилив на СДИ во приватниот сектор, без значително унапредување на општата клима за инвестирање во земјата. За подобрување на сликата за Македонија како дестинација за инвестирање потребна е заложба на Владата на РМ, како и поддршка од меѓународната заедница. Иако се направени големи напори во надминувањето на некои од тие проблеми, сè уште постојат бариери за СДИ, кои треба да се надминат. Целта на оваа Програма е да обезбеди напредок во отстранувањето на клучните пречки кои го оневозможуваат приливот на инвестициите.

2.5. Потенцијал за инвестирање

Во моментот не постојат подетални информации за релевантните сектори и гранки во кои се наоѓаат компаративните предности на Република Македонија. Иако се направени секторски студии (Македонски деловен центар), треба уште повеќе да се развие економската анализа и врската со потенцијалните инвеститори. Во моментот се работи на компаративна анализа за клучните конкуренти во регионот на ЈИЕ, со цел да се согледа каде лежи потенцијалот, кога е во прашање Република Македонија.

Со основањето на Агенцијата за странски инвестиции на Република Македонија (АСИРМ) една од нејзините приоритетни задачи ќе биде сеопфатно разгледување на клучните сектори и гранки со потенцијал, како и поврзување на инвестиционите

потенцијали на земјата со заинтересираните потенцијални инвеститори и развивање соодветни стратегии за инвестициона промоција, со цел обезбедување проактивен маркетинг (види: Анекс 1).

Ова подразбира користење на промотивни материјали и студии кои ќе бидат обезбедени, како и инволвирање на приватниот сектор, преку различните асоцијации и форуми со цел:

- да се започне дискусија со водачите на клучните сектори;
- да се побара од водачите на секторите да одредат инвестициона програма, заснована на инвестиционите потреби на секторот и на причините поради кои странските инвеститори можат да бидат привлечени од инвестиционите можности;
- да се даде приоритет на можностите врз основа на инвестиционата програма;
- да се организира тим од претставници на Владата и од приватниот сектор, кој проактивно ќе ги промовира можностите.

2.6. Заклучоци за политиката за инвестирање

Горенаведеното води кон бројни заклучоци во врска со неопходноста Република Македонија да привлече што повеќе инвестиции, домашни и странски:

- За Република Македонија да биде позитивно оценета од инвеститорите, потребни се стабилни економски и политички услови;
- Зголемувањето на инвестициите, без разлика дали се странски или домашни, е неопходно за забрзување на економскиот раст и развој на земјата. Од тоа делумно ќе зависи и натамошното вработување, социјалните бенефиции и подобрувањето на квалитетот на животот и стандардот;
- СДИ не се лек за остварување на горненаведените цели. Но, ако добро се искористат, тие може да бидат генератор на многу позитивни ефекти, со што ќе се подигне продуктивноста и конкурентноста на македонските претпријатија;
- Релативно дарезливите даночни поволности во Република Македонија не успеваат да привлечат СДИ. Ова го потврдува широко прифатениот факт дека фискалните погодности не се од примарно значење при донесување на одлуките за инвестирање. Предуслов за успешно домашно и странско инвестирање е здравата деловна средина;
- Анализата на состојбата во Република Македонија покажува дека постои потенцијал за привлекување СДИ преку стратегијата за изнаоѓање пазар (регионално или пошироко) или стратегијата за постигнување ефикасност;

- Поради завршувањето на процесот на приватизација, кој е при крај, под итно се потребни реформи во деловното опкружување, за да се поттикнат домашните фирми и претпријатијата да преземат нови инвестиции и да се стимулираат странските претпријатија на Република Македонија да гледаат со попозитивно светло, наместо да имаат негативен став за ризикот;
- Во контекст на подобрувањето на општата клима за инвестирање, целокупната законска регулатива и политика е веќе поставена, меѓутоа, потребни се реформи кои ќе обезбедат ефикасна имплементација.

3.0.

ИНВЕСТИЦИОНА ПРОМОЦИЈА

3.1. Согледувања

Активностите за промоција на инвестиции во Република Македонија се расцепкани во неколку институции, кои се инволвирани во оваа област. Со цел да се надмине таа состојба, Министерството за економија презема активности за зајакнување на институционалната поставеност и политиката која се однесува на инвестирањето. Притоа, со институциите што се инволвирани во инвестиционата промоција, како и пошироката деловна заедница, постигнат е консензус за потребата од воспоставување самостојна агенција за странски инвестиции, која ќе ги координира активностите за промоција на инвестициите, со акцент на привлекувањето на СДИ во Република Македонија.

3.2. Мерки

3.2.1. Агенција за странски инвестиции на Република Македонија

По многубројни консултации, Владата на Република Македонија, донесе одлука за формирање Агенција за странски инвестиции (АСИРМ). за што до Собранието на Република Македонија беше доставен и соодветен предлог за донесување закон.

АСИРМ ќе се концентрира на:

- Градење имиџ и промовирање на Република Македонија како атрактивно место за инвестирање;
- Генерирање инвестиции;
- Предлагање мерки за подобрување на инвестиционата политика и измени во соодветната законска регулатива;
- Давање услуги на инвеститорите.

АСИРМ ќе работи според следните принципи:

- Стручност и професионалност (персонал избран според компетентноста и искуството);
- Самостојност во работењето (управниот одбор го именува директорот);

- Транспарентност во работењето (се поднесува извештај до Владата);
- Неутралност, без какво било политичко влијание (репрезентативен и искусен управен одбор);
- Активно застапување на приватниот сектор, експерти и донатори во раководењето;
- Финансирање преку државниот буџет, со дополнителна поддршка од донатори;
- Одговорност за работењето и постигнатите резултати.

3.2.2. Привремена работна група за СДИ

До постигнувањето на степенот на целосна функционалност на АСИРМ, важно е на инвеститорите да им се помага ефективно во проблемите со кои секојдневно се судираат. Затоа, Владата на Република Македонија ќе формира Привремена работна група за СДИ, составена од државни службеници од следниве институции:

- Министерство за економија
- Министерство за финансии (царината, управата за јавни приходи и управата за имотно-правни односи)
- Министерство за транспорт и врски
- Министерство за правда
- Државен завод за геодетски работи

На почетокот, инвеститорите треба да стапат во контакт со Министерството за економија, а Министерството да ја свика и да ја координира Привремената работна група за СДИ. Нејзина задача ќе биде да им помогне на постојните инвеститори околу:

- Специфичните проблеми и бариерите со кои тие се судираат,
- Оценување на прописите и изнаоѓање решенија.

Привремената работна група за СДИ ќе работи во координација со Националниот совет за претприемништво и конкуретност, каде што е потребно.

3.2.3. Проактивна маркетинг иницијатива

Многу е важно да се одржува трендот на стимулирање на приливот на СДИ, особено во време кога низ регионот на ЈИЕ постојат индикации, како што се илустрира во прогнозите за приливи на СДИ во 2003 година, дека инвестиционата клима значително се подобрува (ОЕЦД, 2003б, стр. 44). Оттука, Министерството за економија ќе иницира голем број проактивни маркетиншки активности врз основа на сознанијата добиени од приватниот сектор, како и останатите инволвирани страни, кои се состојат од следново:

- Идентификување на 10-15 компании што ќе можат да одговорат на инвестиционата програма на приоритетните сектори (види: 2.5.);
- Развивање на насочена комуникациска кампања заснована на проценката на инвестиционите критериуми на приоритетните компании;
- Обезбедување информации за потенцијални инвестициони проекти;
- Домаќин на деловни манифестации;
- Обезбедување услуги за инвестициона поддршка.

Како и во случајот на привремената работна група за СДИ, се планира тие активности да се одвиваат до формирањето на АСИРМ. Министерството за економија ќе ја координира таа иницијатива со поддршка на заинтересираните донатори и инвеститори, вклучувајќи го и Националниот совет за претприемништво и конкурентност. Се очекува, по нејзиното формирање, АСИРМ да ги преземе и да ги интензивира активностите на проактивната маркетиншка иницијатива, со целно ориентиран пристап.

3.2.4. Интеграција во меѓународниот економски систем

Вообичаено, инвеститорите ги анализираат потенцијалите од аспект на поширокиот регион на ЈИЕ, наместо од специфична гледна точка на Република Македонија. Пазар со два милиони потрошувачи е привлечен за одредени инвеститори, но за повеќето инвеститори од интерес е еден поширок регионален пазар од 60 милиони потрошувачи во регионот на ЈИЕ. Од таа причина, Владата на Република Македонија и понатаму ќе ги спроведува подолу наведените мерки, наменети за продолжување на процесот на интеграција во регионот и во поширокиот меѓународен економски систем.

Промоција на инвестициите во ЈИЕ

Регионалната тркалезна маса за промоција на инвестирањето во ЈИЕ е партнерство од национални организации, активни во сферата на инвестиционата промоција, вклучувајќи ги и агенциите за промоција на инвестиции, министерствата, приватниот сектор и непрофитните организации, кои преземаат две главни активности:

- Развивање на политика и градење институционален капацитет на агенциите за промоција на инвестициите (што ќе биде од големо значење за АСИРМ, по нејзиното основање);
- Подигање на свеста за регионот на ЈИЕ, како средина која им нуди деловни можности на стратешките инвеститори на интегриран начин.

Со учеството во оваа иницијатива, Република Македонија ќе ги искористи предностите на најуспешните искуства во инвестиционата промоција, како и на регионалната ориентација.

Договори за трговија, инвестиции и даноци

Општо гледано, Република Македонија ќе продолжи со своите активности преку следните иницијативи:

- *Договори за слободна трговија* се склучени со 11 земји. Девет од овие договори се билатерални по својата природа, а два се мултилатерални (ЕФТА и ССА со ЕУ). Република Македонија склучи шест договори со земји од Пактот за стабилност на ЈИЕ. Последниот договор со Молдавија се очекува да биде ратификуван до крајот на 2003 година. Покрај тоа, склучени се договори за слободна трговија со уште три земји и тоа: Турција, Украина и Словенија;
- *Меморандум за разбирање за либерализација и олеснување на трговијата* потпишан со другите земји од ЈИЕ;
- Република Македонија стана членка на *Светската трговска организација (СТО)* во април 2003 година. Позначајните обврски што се преземени со влегувањето во СТО вклучуваат: а) укинување на системот на дозволи во трговскиот режим ЛБ8 до крајот на 2003 година; б) промотивната такса од 0,1% за целокупниот увоз и извоз, која се применува за поддршка на извозот од Република Македонија, ќе биде укината до крајот на 2005 година; в) сегашните царински стапки (во просек 14,8%) ќе бидат намалени (во просек на 8%) до крајот на релевантниот транзициски период (кој е различен за различни производи, но трае до 2012 година во случајот на чувствителните производи);
- Покрај земјите-кандидати (Романија и Бугарија), само Хрватска и Република Македонија имаат потпишано *Спогодба за стабилизација и асоцијација (ССА)* со ЕУ во регионот на ЈИЕ;
- Република Македонија има потпишано *Договори за взаемна заштита и промовирање на странски инвестиции* со низа земји, вклучувајќи ги и повеќето земји од ЈИЕ и ЕУ;
- *Договори за одбегнување на двојното оданочување* се потпишани со 24 земји, меѓу кои и со СР Германија, но овој договор сè уште чека на ратификација во парламентите на двете земји.

3.3. Заклучоци за инвестиционата промоција

- Мерките за промоција на инвестициите кои се погоре нагласени, претставуваат одговор на итната потреба за формирање единствена институција, во која ќе бидат интегрирани активностите за привлекување СДИ во Република Македонија;
- Исто така, постои потреба од одржување на трендот за генерирање на СДИ со помош на Привремената работна група и проактивната маркетинг иницијатива во периодот до формирање на АСИРМ;
- Мерките, исто така, ја отсликуваат потребата за продолжување на регионалната соработка со земјите на ЈИЕ, со помош на механизми какви што се билатералните трговски договори и Тркалезната маса за инвестициона промоција на Повелбата за инвестиции во рамки на Пактот за стабилност за ЈИЕ.

4.0.

НАМАЛУВАЊЕ НА АДМИНИСТРАТИВНИТЕ
БАРИЕРИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ

4.1. Согледувања

Владата на Република Македонија е свесна дека предвидлива и транспарентна законска регулатива, ослободена од непотребни административни пречки, е од суштинско значење за инвеститорите. За потенцијалните странски и домашни инвеститори ова е поважно отколку дарежливите фискални или финансиски погодности (погледни во Глава 5).

На намалувањето на бариерите за домашните и странските инвестиции мора да се гледа како на процес, а не како на еднократен настан. Во 1998 година Владата на Република Македонија ја покани Советодавната служба за странски инвестиции (ФИАС) на Светската банка да ги преиспита пречките за СДИ во Република Македонија. По објавувањето на извештајот (ФИАС, 1998) во 1999 година беше подготвена и одобрена *Програмата за поттикнување на инвестициите со посебен осврт врз странските директни инвестиции*.

На барање на Владата на Република Македонија, во 2001 година, Светската банка подготви дополнителна анализа за административните бариери со кои се соочени инвеститорите, од која произлегоа главните заклучоци дека реформите, главно, се задоволувачки на хартија, но и понатаму постои јаз меѓу теоријата и праксата (ФИАС, 2003). Постојењето на правни и административни бариери во инвестирањето исто така е забележано од страна на други институции, како што е Повелбата за инвестиции во рамки на Пактот за стабилност за Југоисточна Европа.

По претставувањето на препораките на ФИАС, Министерството за економија формираше *Управен комитет за отстранување на административните бариери за инвестициите*, и на тој начин започна конструктивен дијалог со деловната заедница. Управниот комитет, кој се состои од клучните институции - носители на работата, како што се државните тела и претставниците на приватниот сектор, беше поканет да ги идентификува најбитните реформи кои се потребни, од што произлезе следнава листа:

- Регистрација на трговски друштва;
- Работно законодавство (работни дозволи и визи);
- Пристап до земјиште;
- Градежни дозволи;
- Царинска администрација.

Во согласност со принципите на успешните искуства воспоставени од страна на ФИАС на други места во ЈИЕ, беа формирани технички *работни групи*, за да под-

готват конкретни детални предлози за реформа. Техничките работни групи вклучуваат претставници на релевантната државна администрација, како и познати деловни луѓе, со цел да разгледаат и да се договорат за прецизни мерки што треба да ѝ се предложат на Владата, дефинирање на субјектите одговорни за имплементацијата на реформите и динамика за завршување на реформите.

Во Акциониот план што следи подолу во текстот, Програмата ги нагласува *петте идентификувани приоритети* што произлегуваат од процесот на ФИАС, но и низа *други приоритети што ќе треба да се разгледаат паралелно*, за да се придонесе Република Македонија да стане попривлечна локација за инвестиции.

Овој Акционен план, всушност, претставува амбициозна програма за реформи. Многу точки вклучени во него бараат висок степен на компетентност, со цел да се поддржат напорите за реформи во области како што се правните реформи, доброто владеење, реформите на регистарот за земјиштето, итн. Почитувањето и доследното спроведување на Акциониот план, од страна на надлежните институции и министерства, како носители на активностите, се клучни за ефикасноста на реформите. Поддршка ќе се обезбеди и од *тимот на експерти*, составен, главно, од правници, кои ќе учествуваат во подготовката на потребните закони и дополнувања на регулативата. Владата на РМ се советува со Светската банка, ФИАС, МИГА, УНДП, УСАИД, ГТЗ/ДЕГ и други домашни и меѓународни донатори, со цел да ја добие потребната *техничка помош* за поддршка на овие активности. Без соодветна техничка поддршка, постои опасност Акциониот план да не се реализира.

Управниот комитет ќе врши месечна проверка на напредокот на процесот и ќе го ажурира Акциониот план за да ги отслика новите приоритети, земајќи ги предвид достапните податоци. За успешно спроведување на реформите потребно е да бидат активно вклучени сите релевантни министерства и институции. Притоа, Министерството за економија ќе ги координира високите државни службеници и стручните лица од релевантните министерства, како и професионалните лица од други институции, со цел да обезбеди да се постигне прогрес и постигнувањата поврзани со Акциониот план да се следат месечно. Ова ќе овозможи континуирано внесување на нови мерки, во зависност од новонастанатите потреби.

Владата на Република Македонија е свесна за постоењето бариери за инвестициите идентификувани од страна на локалните и меѓународните бизниси и организации. Со цел да се подобри деловната средина, Владата на Република Македонија, Акциониот план за елиминирање на административните бариери за инвестирање, кој ги содржи приоритетите произлезени по конструктивниот дијалог со деловната заедница, државните тела и други релевантни засегнати страни, ќе го достави за разгледување до Собранието на Република Македонија, со цел да се обезбеди поддршка за неговата имплементација.

4.2. Мерки

Петте идентификувани приоритети во рамките на проектот ФИАС не се единствените пречки за влез на нови инвестиции. Акциониот план што следи ги претставува не само пречките, мерките, обврските и роковите во однос на приоритетите кои произлегуваат од проектот ФИАС, туку и останатите идентификувани бариери за инвестирање.

4.2.1. Приоритетни мерки

Во согласност со проектот ФИАС, од страна на работните групи и Управниот комитет беа посочни приоритети за вклучување во Акциониот план за отстранување на административните бариери. Државната администрација и претставниците на приватниот сектор ги идентификуваа подолу вклучените бариери како особено важни, а Владата на РМ при реализација на реформите ќе ја следи следната матрица.

1. РЕГИСТРАЦИЈА НА ДЕЛОВЕН СУБЈЕКТ		
Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Сложени процедури, премногу документација и недостаток на соодветни информации Неопходно е да се поедностават и да се скратат процедурите потребни за судско регистрирање на компаниите	Дополнување на Законот за трговски друштва Промена на правилникот за регистрирање во трговскиот регистар	
Да се избегне потребата фирмите да посетуваат различни институции за време на процесот на регистрирање на компанијата	Дополнување на Законот за трговски друштва Дополнување на Законот за Централниот регистар Други секторски закони (Државниот завод за статистика, царинската и даночната администрација)	Унифицирање на системот за регистрирање во една институција ("едношалтерски систем") Воведување на Единствен референтен број за субјектите во Централниот регистар
Мноштво министерства и институции кои издаваат дозволи и лиценци	Интеграција на институциите кои издаваат дозволи и лиценци во една институција	
Поедноставување на процедурата и обезбедување документација потребна за регистрирање на компанијата во Државниот завод за статистика	Дополнување на Законот за национална класификација на дејностите	
Пријавување на најниската плата во Државниот завод за статистика (кога се пријавуваат плати коишто се помали од предвидените плати за таа работа, лицето е обврзано да плати придонеси за предвидената сума)		
Недостаток на насоки за компаниите за процесот на регистрирање во Управата за јавни приходи Недостаток на ажуриран Регистар на даночните обврзници	Дополнување на Законот за утврдување и собирање на јавните приходи (Службен весник на РМ, бр. 13/2001).	
Недостаток на доволно информации во врска со процесот на регистрирање		

ТИП НА МЕРКИ		
Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Обврски	Краен рок
Забрзување на компјутеризацијата на судовите Регистрирање со еден формулар	Министерство за економија Министерство за правда Судови за регистрирање (Скопје, Битола и Штип)	декември 2003
Обука и работилници за персоналот во Централниот регистар Проценка на висината на надоместокот за услугите на Централниот регистар	Министерство за правда (судови за регистрирање) Министерство за економија Државен завод за статистика Централен регистар	јуни 2004
Компјутеризација и умрежување на сите институции инволвирани во издавањето дозволи и лиценци Обука на персоналот	Сите министерства кои издаваат дозволи и лиценца	јуни 2004
Поедноставување на документацијата за регистрирање на компанијата со органи како што се судовите, министерствата и др.	Државен завод за статистика	декември 2003
Строго пријавување на најниската плата во Државниот завод за статистика, без разлика на најмалата плата пријавена од подносителот	Државен завод за статистика	декември 2003
Донесување на внатрешни насоки за процедура за регистрирање и нивно објавување. Утврдување и спроведување на форми за редовно ажурирање на податоците во регистарот. Обезбедување на обука за директните извршители Подобра соработка и размена на информации со Министерството за внатрешни работи за ажурирање на податоците за физичките лица. Зголемување на услугите кои ги нуди Централниот регистар	Министерство за финансии (Управа за јавни приходи) Министерство за внатрешни работи	декември 2003
Објавување на процедурите за регистрирање на веб-страницата на клучните институции вклучени во процедурата Широка дистрибуција преку печатените медиуми	Судови за регистрирање Државен завод за статистика Централен регистар Министерство за економија (други министерства и институции, зависно од видот на активноста)	декември 2003

2. ТРУДОВО ЗАКОНОДАВСТВО (РАБОТНИ ДОЗВОЛИ И ВИЗИ)

Бариера / согледување	ВИД НА МЕРКИ Законодавство	ВИД НА МЕРКИ Институција
Некомпатибилност на постоечкото законодавство за воспоставување на работни односи со странски државјани и за привремен престој на странски државјани со постоечките деловни услови	Донесување на нов закон за работни дозволи и визи за странски државјани Укинување на постоечкиот закон Донесување на нов закон за движење и престој на странци (укинување на постоечкиот закон)	
Недостаток на основа за подносителите да достават жалби против одбивањето на барањата за работни дозволи и визи	Одредби во релевантниот закон кои бараат на подносителите да им се достави писмена информација за причините за одбивањето и процедурата за жалба против одлуката	
Вработување и престој на иселеници (инвеститори или експерти)	Зголемено траење на работната виза врз основа на траењето на договорот за работа, за да не мора да се обновува секоја година (3-5 години)	
Некоординираност на МВР и Заводот за вработување	Воведување на едношалтерски систем за добивање на сите дозволи за движење и престој на инвеститорите	

3. ПРИСТАП ДО ЗЕМЈИШТЕ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Неадекватно финансирање за опрема и персонал во Државниот завод за геодетски работи (ДЗГР). Неефикасна обработка на катастарската работа		Со трансформацијата на ДЗГР се децентрализираат катастарските работи
Некомплетна постапка за утврдување на границите на парцелите на земјиштето Некомплетна постапка за регистрирање имотни права за недвижен имот	Измена и дополнување на законот за премер, катастар и регистрирање на права на недвижен имот	Утврдување на единствен Регистар на земјиште, вклучувајќи податоци за хипотеки. Давање можност на приватни организации да се занимаваат со оваа постапка за да се забрза процесот
Незадоволителна управна постапка за обжалување (процедура и рок)	Предлог за измени во постапката за обжалување	
Подобрување на постапката за претворање на правото на долгорочно користење на земјиште во право на сопственост	Утврдување на временска рамка во релевантните закони (Закон за приватизација на градежно земјиште)	
Некомплетна постапка за изнајмување на земјоделско земјиште кое е во државна сопственост (недостиг на рокови)	Утврдување на крајни рокови во законот и усвојување на подзаконските акти Закон за земјоделско земјиште Закон за имотни и други права на недвижен имот Закон за концесии	

ВИДНА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Обврски	Краен рок
Објавување на законот и процедурите за работни дозволи на веб-страниците Дистрибуција на брошурите	Министерство за труд и социјална политика Министерство за внатрешни работи, во соработка со Министерството за надворешни работи	декември 2003
	Министерство за труд и социјална политика Министерство за внатрешни работи, во соработка со Министерството за надворешни работи	декември 2003
	Министерство за труд и социјална политика, во соработка со Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи	декември 2003
	Министерство за надворешни работи Министерство за внатрешни работи Завод за вработување	декември 2004

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
Обезбедување финансиска и техничка помош за реализација на трансформацијата на ДЗГР од меѓународни институции - донатори (на пр. компјутери, автомобили и обука)	ДЗГР во соработка со меѓународни институции и донатори	декември 2005
Мрежно поврзување на ДЗГР со градската Геодетска управа и со судовите, со чување на податоци за хипотеки. Зголемување на стручната способност на персоналот и на опремата. Подобрување на постапката за утврдување на границите на парцелите на земјиштето и регистрирање на правата на сопственост	ДЗГР и судовите	декември 2006
	ДЗГР	декември 2004
Подобри информации за клиентите во врска со постапките преку печатените и електронските публикации	Министерство за Финансии (Управа за имотно-правни работи)	март 2004
	Министерство за правда и Министерството за земјоделство и шумарство, и др.	јуни 2003

4. ГРАДЕЖНИ ДОЗВОЛИ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
<p>Недостиг на комуникација меѓу Министерството за транспорт и врски и општините во врска со урбанистичките планови, што доведува до разлики во имплементацијата и во толкувањата</p>	<p>Измени и дополнувања во Законот за урбанистичко планирање, Законот за инвестициона изградба, Законот за градежно земјиште, Законот за имотни и други права на недвижен имот, Законот за локална самоуправа</p>	
<p>Комплексна и долга постапка, која вклучува неколку институции за добивање градежна дозвола</p>	<p>Измени и дополнувања на Законот за урбанистичко планирање, Законот за инвестициона изградба, Законот за градежно земјиште, Законот за имотни и други права на недвижен имот, Законот за локална самоуправа</p>	<p>Промените во локалната управа ќе овозможат фузионирање на филијалите на Министерството за транспорт и врски со општините во надлежност на Министерството за локална самоуправа Ова ќе доведе до намалување на процедурата за добивање градежни дозволи, на многубројните институции што се вклучени, како и на обемот на корупцијата</p>
<p>Нетранспарентност на меѓународните тендери за недвижности (лицитирање на градежното земјиште)</p>		
<p>Преголеми комунални такси за градежно земјиште(особено во Скопје)</p>	<p>Промени во Законот за градежно земјиште</p>	

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
Соработка меѓу Министерството за транспорт и врски и општините во усвојување, имплементација и примена на урбанистичките планови	Министерство за транспорт и врски Министерство за локална самоуправа	јуни 2004
Едукација на вработените во локалната власт за новите законски решенија во постапката за градежна дозвола и еднаква примена и интерпретација	Министерство за транспорт и врски Министерство за локална самоуправа	јуни 2004
Јавност на тендерите, при што ќе се почитува - елаборатот за расчистени имотно-правни односи - квалитетот на инфраструктурната опременост		континуирано
Анализа на структурата на таксите	Министерство за транспорт и врски, Министерство за локална самоуправа, Совет на град Скопје, Јавно претпријатие за станбен и деловен простор	декември 2003

5. ЦАРИНСКА АДМИНИСТРАЦИЈА

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Висока царинска стапка за увоз на нова опрема, суровин и репро-материјали, особено од земји со кои немаме склучено билатерални трговски договори	Корекција на царинските стапки врз основа на економската оправданост во Законот за царинска тарифа (согласно со СТО, ЕУ и со договорите за слободна трговија)	
Проблеми при плаќање на царината при увоз на стока	Олеснување со воведување пресметковен период -можност за пребивање на увозната царина со поврат на средствата кога се извезува	
Некоординираност и неизедначеност на царинските давачки при влез на стоката	Воведување на наплата на единствена царинска давачка при влез на стоката на едно место	
Долготраен процес и субјективизам при доделување дозволи за извоз на производи од РМ	Измени на Законот за надворешно трговско работење (Сл. весник на РМ 20/03) во делот Одлука на форми на увоз/извоз	
Долга царинска процедура и долг временски период при царинење на различна стока		Специјализирани гранични премини за одредена стока
Недостиг на координација во работното време меѓу Царинската управа и Граничните инспекциски служби		
Недостиг на статистички податоци за дневната работа на царинската управа		
Непостојана примена на царинска тарифа поради различни толкувања на Царинскиот тарифник, што дава простор за корупција	Изработка на Коментар на Хармонизираниот систем, во согласност со Коментарите на Хармонизираниот систем од СТО и Коментарите на Комбинирана номенклатура на ЕУ	

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
	Министерство за финансии, Царинска управа и Министерство за економија	март 2004
	Министерство за финансии, Царинска управа	декември 2004
	Министерство за финансии, Царинска управа	декември 2004
	Министерство за економија со сите други министерства каде што министерот е потписник на дозвола за извоз	март 2004
	Царинска управа, во соработка со корисниците на царинските услуги	март 2004
Координација на работното време меѓу Царинската управа и граничните инспекциски служби од релевантните министерства	Царинска управа, Министерство за здравство, Министерство за земјоделство и шумарство, Министерство за економија и сите други релевантните министерства кои имаат гранични инспекциски служби	декември 2003
Понатамошна компјутеризација и подобрување на мрежата за поврзување на царинските служби	Министерство за финансии (Царинска управа)	декември 2003
Обука и образование на царинските службеници за новините во царинската тарифа и потеклото на стоката Работилници за корисниците на царинските услуги и нивна поголема информираност за сите измени во царинската тарифа Воведување на дежурен оперативен центар за сите учесници во царинската постапка	Министерство за финансии (Царинска управа)	декември 2003 и континуирано

4.2.2. Други приоритети што треба да се решат паралелно

Приоритетите идентификувани претходно со проектот FIAS се оние што бараат најитна реализација. Покрај овие, постојат и други, кои исто така бараат итна реализација, а се идентификувани во согласност со истражувањата на многу други институции, како на пример: Повелбата за инвестиции во рамките на Пактот за стабилност за ЈИЕ, претставници на деловни асоцијации, Министерството за економија и други. Ова не значи дека во мерките наведени подолу е даден целиот опсег на пречки за инвестирање, што треба да се разгледаат. Ќе се согледаат и други прашања и ќе им се даде приоритет, како што е ефикасната имплементација на меѓународните сметководствени стандарди, ревизијата, неефикасниот судски систем итн. Министерството за економија, во соработка со релевантни државни органи и претставници од приватниот сектор, ќе се залага за имплементацијата на приоритетите наведени подолу:

- Намалување на корупцијата, поткупот и сивата економија (Државна комисија за спречување на корупцијата, 2003 година);
- Зголемување на транспарентноста и конзистентноста на државната администрација;
- Подобрување на комуникацијата со приватниот сектор;
- Подобрување на судскиот систем;
- Подобрување на банкарскиот систем;
- Подобрување на корпорациското управување;
- Намалување на ригидноста на пазарот на труд;
- Подобрување на Управата за јавни приходи;

1. НАМАЛУВАЊЕ НА КОРУПЦИЈАТА, ПОТКУПОТ И СИВАТА ЕКОНОМИЈА

Бариера / согледување

ТИП НА МЕРКИ
Законодавни

ТИП НА МЕРКИ
Институционални

Државната програма за превенција и сузбивање на корупцијата (2003 година) е главно средство на Владата на РМ за разгледување на нивото на корупција во Република Македонија. деталниот Акционен план - Матрица, кој следи, ги дава мерките кои треба да се воведат. Освен тоа, во извештајот се вели дека "... Според испитувањата... како најкорумпирани сектори се покажаа царината, даночната управа и министерствата кои издаваат различни одобренија, лиценци, дозволи, итн. "(2003, стр.17). Овој Акционен план истакнува опсег на мерки донесени за тие приоритетни сектори, но сепак има два приоритета кои се вредни за истакнување.

Недостиг на свесност за негативностите од работењето во сивата економија

Недостиг на орган кој ќе го испитува обемот на намалување на нивоата на активностите на сивата економија

Формирање на една меѓуминистерска работна група за намалување на сивата економија, да предлага и иницира активности

- Подобрување на инспекциските служби;
- Подобрување на конкуренцијата.

Краткорочните мерки дадени подолу се утврдени и подготвени со вклучување на надлежните институции. Министерството за економија ќе ја координира целата постапка, но мора да се нагласи дека напредокот во имплементирањето на овие мерки зависи од заложбата и придонесот, кои надлежните институции ќе ги вложат за овие цели.

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
<p>Јавна кампања за подигање на свеста за: Напорите да се олесни регистрирањето Даночните намалувања и погодности кои се прифатливи за фирми во формалната економија, вклучувајќи пристап до кредити Одредбите на Бранковиот закон итн.</p>	<p>Министерство за финансии</p>	<p>јуни 2004</p>
	<p>Министерство за финансии, во соработка со приватниот сектор и разни министерства</p>	<p>јуни 2004</p>

2. ЗГОЛЕМУВАЊЕ НА ТРАНСПАРЕНТНОСТА И КОНЗИСТЕНТНОСТА НА ДРЖАВНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
<p>Дискреционо одлучување во врска со лиценци и дозволи за претпријатијата. Ова е можно само кога еден поединец има овластување за релевантната постапка</p>		
<p>Поради праксата на издавање усни одобренија или одбивања, деловни луѓе немаат писмено оправдување за некоја одлука, како и можност за поднесување жалба</p>		
<p>Потреба за подобрување на системот за поднесување жалби</p>	<p>Измена и дополнување на Уставот, потребно за да се овозможи формирање на административни судови</p>	
<p>Потреба за подобрување на второстепените административни комисији</p>		
<p>Недостиг на прибирање редовни информации и ширење на информации за бројот на одобренија и одбивања кои се издадени, како и за бројот на жалби и нивните исходи</p>		
<p>Слаба способност на локалната управа да се занимава со административни постапки поврзани со бизнис, особено во поглед на неизбежниот пораст на компетенциите</p>		

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
<p>Отстранување на несоодветната дискреција од владините службеници, уверувајќи се дека: Постојат стандардни правила, такси и постапки на одлучување за секој тип на примена (лиценци, дозволи итн.); Има на располагање обемни информации за стандардната постапка; Повеќе од едно лице е одговорно за таквите постапки; Употреба на објективни критериуми за одлучување; Обезбедување на правото на жалба.</p>	<p>Министерство за економија Министерство за финансии Царинска управа Министерство за транспорт и врски Министерство за труд и социјална политика Државен завод за геодетски работи Локални власти</p>	<p>декември 2003</p>
<p>Сите одлуки донесени од некои владини службеници треба да се: Во писмена форма; Да даваат објективна причина ако се работи за одбивање; Да го одредуваат поединецот што ја донесува одлуката.</p>	<p>Министерство за економија Министерство за финансии Царинска управа Министерство за транспорт и врски Министерство за труд и социјална политика Државен завод за геодетски работи Локални власти</p>	<p>декември 2003</p>
<p>Основање на работна група што ќе ги утврди потребните амандмани Обука на персоналот</p>	<p>Министерство за правда</p>	<p>декември 2003</p>
<p>Покана на надворешни експерти да учествуваат во процесот на одлучување на комисиите Воведување на принудни мерки за да се постигне спроведување на одлуката Редовни седници за да може жалбите да се решат во законските рокови</p>	<p>Релевантни министерства</p>	<p>декември 2003</p>
<p>Постојано да се информира и да бидат достапни до јавноста квантифицирани податоци за интеракцијата со граѓаните</p>	<p>Министерство за економија Министерство за финансии Царинска управа Министерство за транспорт и врски Министерство за труд и социјална политика Државен завод за геодетски работи Локални власти</p>	<p>декември 2003</p>
<p>Преиспитување на административните постапки на ниво на општини Развивање на систем за стандардна примена на постапките Оспособување на општински службеници во следниве области: - градежни постапки - зонирање на земјиштето - даночна управа - лиценци и дозволи</p>	<p>Министерство за локална самоуправа и општините, во соработка со други министерства и државни институции</p>	<p>декември 2004</p>

3. ПОДОБРУВАЊЕ НА КОМУНИКАЦИИТЕ СО ПРИВАТНИОТ СЕКТОР

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
<p>Ниско ниво на комуникација меѓу бизнисот и Владата Нестабилност во промените на законите и прописите Недостиг на инпут од страна на деловните субјекти Кога се разгледуваат нацрт-законите, нема доволно време за реагирање</p>		<p>Институционализирање на некој конструктивен дијалог со деловната заедница за постоечките легислативи, постапки и нацрт-закони, вклучувајќи и давање доволно време на деловната заедница да реагира (на пр. не помалку од еден месец) Стопанската комора преку своите здруженија активно да се вклучи во дијалогот</p>
<p>Владата да ги деперсонализира своите интеракции со деловните луѓе, разговарајќи со здруженија кои се помасовни</p>		

4. ПОДОБРУВАЊЕ НА СУДСКИОТ СИСТЕМ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
<p>Алтернативно решавање на спорите за да се избегнат долги и скапи судски парници со решавање на спорови кои произлегуваат од трговските односи со странски претпријатија (меѓународна арбитража)</p>	<p>Донесување закон за арбитража со поддршка на Европската агенција за реконструкција</p>	
<p>Недостаток на судии специјализирани во областа на комерцијалните случаи и спорови во рамките на судскиот систем, вклучувајќи предмети поврзани со стечај и правата за индустриска сопственост</p>	<p>Преиспитување и дополнување на Законот за извршна постапка</p>	
<p>Недостаток на специјализирани комерцијални судови, кои ќе работат на комерцијалните случаи</p>		

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
<p>Утврдување и одржување на повратни механизми на релација Влада-бизнис: Национален совет за претприемништво и конкурентност Управен одбор и Работни групи на проектот ФИАС Национален совет на инвеститори (фокус СДИ)</p>	<p>Министерство за економија</p>	<p>јули 2003</p>
<p>Преиспитување на тековното законодавство за да се воведат доброволно членство во Стопанската комора Зајакнување на капацитетите на деловните здруженија за да се изразат јасно интересите на нивните членови</p>	<p>Министерство за економија</p>	<p>јуни 2004</p>

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
<p>Обука на судии. Обука на арбитри Зголемување на свесноста помеѓу деловната заедница</p>	<p>Министерство за правда Министерство за економија Здружение на адвокати Здружение на правници</p>	<p>јуни 2004</p>
<p>Континуирани обуки за Законот за трговски друштва, Законот за стечај, Законот за индустриска сопственост итн.</p>	<p>Министерство за правда и судовите</p>	<p>декември 2004</p>
<p>Преглед на можноста за повторно основање на специјализирани комерцијални судови</p>	<p>Министерство за правда</p>	<p>декември 2003</p>

5. ПОДОБРУВАЊЕ НА БАНКАРСКИОТ / ФИНАНСИСКИОТ СИСТЕМ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Недостиг на диверзификација на финансискиот пазар и институциите	Изработка на посебен закон за штедилниците, вклучувајќи прописи, операции и супервизори	
Не е формиран ниту еден инвестиционен фонд од воведувањето на Законот за инвестициони фондови во јануари 2000 година	Преиспитување и измена и дополнување на Законот за инвестиционите фондови, за либерализација на формирањето и работењето Намалување на потребниот финансиски капитал Дозволување дел од основачкиот капитал да биде инвестиран во странски хартии од вредност	
Потреба од понатамошно стимулирање на македонскиот извоз и на МСП		Преиспитување на работењето на Македонската банка за поддршка на развојот (МБДП): Давање поширок опсег на услуги, вклучувајќи извозни гаранции и осигурување; Стимулирање на извозот, преку развивање на релевантни финансиски инструменти; Помош за развој на претпријатијата.
Понатамошно зајакнување на супервизијата заради обезбедување поефикасни, адекватни и навремени мерки, за превенција од нарушување на стабилноста на банкарскиот систем од страна на банките и штедилниците	Усвојување подзаконски акти заради обезбедување консолидирана супервизија, вклучувајќи информационо-технолошка супервизија и електронско банкарство	
Постои потреба од скратување на процедурата за поднесување жалби Неефикасната примена на законот резултира со влошување на портфолијата и зголемени трошоци на банките	Понатамошно приближување кон директивите на ЕУ во банкарскиот сектор	Основање професионална банкарска асоцијација
Потреба од понатамошно зајакнување на спроведувањето на супервизијата на работењето на друштвата за осигурување, со цел обезбедување поефикасни, адекватни и навремени мерки за спречување на незаконски операции	Преиспитување и дополнување на Законот за извршна постапка	
Потреба од понатамошно зајакнување на спроведувањето на супервизијата на работењето на друштвата за осигурување, со цел обезбедување поефикасни, адекватни и навремени мерки за спречување на незаконски операции	Донесување подзаконски акти, кои произлегуваат од Законот за супервизија на осигурување ¹ , со цел апроксимација и хармонизација на домашната регулатива со директивите на ЕУ	
Потреба за значително подобрување на системот за задолжително осигурување во сообраќајот	Донесување на нов Закон за задолжително осигурување во сообраќајот ² , со цел апроксимација и хармонизација на домашната регулатива од областа на задолжителното осигурување со директивите на ЕУ	

1. Со донесување на Законот за супервизија на осигурување (Сл. весник на РМ бр. 27/2002, 84/2002 и 98/2002) престана да важи Законот за осигурување (Сл. весник на РМ бр. 49/97, 79/99 и 13/01), освен Делот 5, кој се однесува на задолжителното осигурување.

2. Со донесување на Законот за задолжително осигурување во сообраќајот ќе престане да важи и Делот 5 - Задолжително осигурување, од Законот за осигурување.

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Обврски	Краен рок
	Министерство за финансии	декември 2003
	Министерство за финансии	декември 2003
Олеснување на пристапот на МСП до банкарски заеми	Министерство за финансии Министерство за економија Агенција за поддршка на претприем- ништво МБПР	декември 2003/2004
Зголемена регионална соработка и размена на информации со институциите за супервизија од останатите земји	Народна банка Министерство за финансии	декември 2003
Обука на банкарскиот персонал, вклучувајќи обука за New Capital Accord	Народна банка Министерство за финансии во соработка со ЕАР комерцијални банки	декември 2004
	Министерство за финансии Министерство за правда	декември 2004
Зголемена регионална соработка и размена на информации со надлежните институции за спроведување на супервизија на друштвата за осигурување	Министерство за финансии	декември 2003/2004
	Министерство за финансии	декември 2003

6. ПОДОБРУВАЊЕ НА КОРПОРАЦИСКОТО УПРАВУВАЊЕ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Претеран притисок врз малцинските акционери, да ги пренесат своите гласачки права	Измена и дополнување на законот за трговски друштва (ЗТД) Менаџерите и управниот одбор не ќе можат повеќе да вршат притисок на малцинството акционери за да имаат право на глас на состаноците на компанијата	
Судир на интереси кај менаџерите на компаниите	Дополнување на ЗТД Јасно утврдување на состојбите на судир на интересите, кога менаџерите потпишуваат договори во кои се вклучени компании каде што тие имаат интерес	
Заштита на малцинските акционери	Измена и дополнување на ЗТД: Одредба со која се дефинира „гласањето на квалификуваното мнозинство“ (трочетвртинско мнозинство од сите акционери) за некои промени во статусот на компанијата, како што се здружувања и набавки, продажба на средствата на компанијата со висока вредност итн.	
Според новиот ЗТД има само еден модел на управување кој не е во согласност со директивите на ЕУ во врска со корпорациското управување	Измена и дополнување на ЗТД Повторно воспоставување на можноста за избор на опција за едностепено (управен одбор) или двостепено (надзорен одбор и управен одбор) управување	
Зголемување на транспарентноста и хармонизацијата	Нов ЗТД: Подобрување на законот за да се обезбеди дека се елиминирани различните толкувања Подобрување на законот за да се потврди дека е во согласност со релевантните директиви на ЕУ	

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
	Министерство за економија Министерство за правда	јули 2003
	Министерство за економија Министерство за правда	јануари 2004
	Министерство за економија Министерство за правда	декември 2003
	Министерство за економија Министерство за правда	јануари 2004
	Министерство за економија Министерство за правда	јануари 2004

7. НАМАЛУВАЊЕ НА РИГИДНОСТА НА ПАЗАРОТ НА ТРУД

Бариера / согледување

ТИП НА МЕРКИ
Законодавни

ТИП НА МЕРКИ
Институционални

<p>Релативно слабата статистика на пазарот на труд го отежнува развивањето на соодветни мерки</p>	<p>Измена и дополнување на Законот за работни односи: Да се воведо обврска за регистрирање на невработените во Заводот за вработување</p>	<p>Подобрување на контролата на регистрираните невработени Зајакнување на капацитетите на Заводот за вработување, преку формирање на единица за контрола на невработеноста</p>
<p>Потреба од активни политики на пазарот на труд</p>	<p>Одвојување на правото на здравствено осигурување од правото на бенефиции за невработеност</p>	
<p>Висок степен на невработеност во групата на возраст од 25-54 години</p>		
<p>Ниска стапка на вработување на младата популација на возраст меѓу 15-24 години (18%)</p>		
<p>Правна основа за агенциите постои, но е ограничена од функционирањето на Младинската организација (младинска заедница) што води до олеснувања за легалната економија</p>	<p>Укинување на постоечкиот закон за младинска организација или трансформирање на истите</p>	
<p>Колективните договори внесуваат комплексности и крутости поради девет различни коефициенти за различни степени на квалификација</p>		
<p>Подобрување на ефикасноста на социјалниот и на економски совет</p>		

ТИП НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
	Министерство за труд и социјална политика Завод за вработување	декември 2004
Подобрување на контролата на работниот статус со редовни контроли и инспекции. Воведување на казни за работодавците кои не плаќаат социјални придонеси	Министерство за труд и социјална политика Министерство за правда	декември 2003
	Министерство за труд и социјална политика Завод за вработување Завод за статистика	декември 2004
	Министерство за труд и социјална политика. Министерство за здравство Министерство за финансии	декември 2003
Воведување на практични модули во образовните наставни планови, во соработка со Стопанската комора	Министерство за образование Министерство за труд и социјална политика Стопанска комора и др.	декември 2004
Зајакнување на локалните клубови за работа за да се обезбедат различни типови на услуги за невработените (информационо-технолошки и други типови на обука, информации за можностите и потребите за вработување итн.)	Министерство за труд и социјална политика Завод за вработување Локални клубови за работа	декември 2004
Ажурирање на базата на податоци за економски активното население, за контрола на промените во возраста, структурата, понудата и побарувачката на работна сила итн.	Завод за статистика Министерство за труд и социјална политика	декември 2004
Развивање на програми за самовработување, да се зголеми пристапот до кредит, да се зајакнат организационите и управувачките способности, како и иницијативата за претприемништво Формирање на деловни инкубатори и зони	Завод за вработување Клубови за вработување Агенција за унапредување на претприемништвото Министерство за економија	декември 2004
Воведување на можност за добивање паушална сума (од социјалната помош за невработени) за основање на бизниси	Министерство за труд и социјална политика. Завод за вработување Министерство за финансии	јуни 2004
Формирање на електронска база на податоци за студенти и овозможување да бидат достапни за приватниот сектор и други заинтересирани Стимулирање на поврзувањето меѓу универзитетот и работодавачите	Министерство за образование Стопанска комора Универзитети Завод за статистика Министерство за економија Агенција за поддршка на претприемништвото	јуни 2004
Проверка дали трудоинтензивните компоненти во јавните работи им се нудат на оние со низок степен на квалификација/образование	Сите релевантни министерства	декември 2004
Промовирање на зголемена употреба на краткорочни договори за вработување	Министерство за труд и социјална политика Завод за вработување	јуни 2004
Проценка на потребата за минимална плата и дали системот треба да биде толку комплексен	Министерство за труд и социјална политика	декември 2003
Главниот трипартиски механизам за социјален и економски дијалог има потреба од реформа Воведување на секретаријат за вршење на неговите операции	Министерство за труд и социјална политика	декември 2004

8. ПОДОБРУВАЊЕ НА ДАНОЧНАТА АДМИНИСТРАЦИЈА

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
Чести промени во законодавството и задоцнето известување на претпријатијата за промените		
Има големи проблеми во добивањето на рефундирања на ДДВ		
Претпријатијата имаат тешкотии во проценката на нивниот веројатен данок на добивка	Нормативно уредување на одговорноста на професијата "овластен ревизор"	
Недоволна соработка и размена на информации меѓу Фондот за здравствено и пензиско осигурување и Заводот за вработување и Управата за јавни приходи, за даночните обврзници и контрола на плаќањата		
Механизмот на поднесување жалби не се смета за ефикасен дел од системот на даночна управа	Согледување на можностите за изработка на посебен закон за даночни постапки	
Механизмите на поднесување жалби и казните спаѓаат во најтешките аспекти на даночната управа		

ТИП НА МЕРКИ Други (финансиски, програмски, обука, имплементации и др.)	Обврски	Краен рок
Навремено воведување на даночни промени Навремено пренесување на информациите до даночните обврзници Воведување на систем за добивање на повратни информации од бизнисот за да се подобри имплементацијата	Министерство за финансии (Управа за јавни приходи)	1,5 месеци пред воведување на даночни промени
Забрзани постапки за рефундирање на ДДВ Да се обезбеди запазување на крајниот рок за рефундирање од максимум 30 дена за обработка	Министерство за финансии	декември 2003
Во консултација со претставници од деловната заедница и сметководствени/ревизорски фирми: Поедноставување и појаснување на дефиницијата на основицата за данокот на добивка Публикување на сите релевантни прирачници со упатства, вклучувајќи дефиниции, пресметки и примери	Министерство за финансии (Управа за јавни приходи)	јуни 2004
Инсталирање на компјутерска мрежа за фондовите, Заводот за вработување, Царинската управа, Централниот регистар, Државниот завод за геодетски работи и Управата за јавни приходи Критериум за контрола на плаќањето даноци	Министерството за финансии (Управа за јавни приходи), фондовите, Заводот за вработување, Царинската управа, Централниот регистар, Државниот завод за геодетски работи, Заводот за статистика	континуирано
Во консултација со деловната заедница, да се формира кредибилен систем за жалби	Министерство за финансии (Управа за јавни приходи) Министерство за правда	јуни 2004
Во консултација со деловната заедница, да се воведат систем на казни кој одговара на природата на прекршоците	Министерство за финансии (Управа за јавни приходи) Министерство за правда	јуни 2004

9. ПОДОБРУВАЊЕ НА ИНСПЕКЦИСКИТЕ СЛУЖБИ

Бариера / согледување	ВИД НА МЕРКИ Законодавна	ВИД НА МЕРКИ Институционална
Многу од бизнисите ги сметаат информациите за промените и ажурирањата за постојните постапки и прописи како пречка		
Законите со кои се уредуваат инспекциските постапки се нејасни, односно доведуваат до несигурност	Измени на постојните процедури	
Недостатокот на координација и преголемиот број на инспекции наметнува тешкотија на усогласување за фирмите		
Преголемиот број парични казни (50-80% од сите инспекции) сугерира дека или инспекциските служби се престојго или фирмите не почитуваат никакви прописи		
Отсуство на адекватна техничка опрема и обука во службите на инспекторатот		
Премногу инспекторати, што резултира со поголеми трошоци за усогласување и неефикасност за претпријатијата	Измена и дополнување на различни закони за да се создаде единствена инспекциска служба	Единствена инспекциска служба

10. УНАПРЕДУВАЊЕ НА КОНКУРЕНЦИЈАТА

Бариера / согледување	ВИД НА МЕРКИ Законодавни	ВИД НА МЕРКИ Институционални
Да се намали рокот за претходно известување за спојувањата и припојувањата на субјектите до Монополската управа	Амандмани на членовите од 26-29 на Законот за конкуренција за планираните спојувања	
Да се формира регулаторна агенција за енергетскиот сектор со оглед на предвидената приватизација на овој сектор		Агенција за енергетика
Немање регулаторни тела во другите области каде што може да се појават монополи (пр. во телекомуникациите, транспортот, водостопанството итн.)		
Недостаток на ефикасна истрага и санкционирање на анти-конкурентското однесување (картели)	Измени на Законот за конкуренција	Институционално зајакнување на Монополската управа

ВИД НА МЕРКИ Други (финансии, програми, обука, имплементација и др.)	Одговорност	Краен рок
Подготовка на брошури со процедури Публикување на мандати на сите инспекциски служби Информативни кампањи за секоја нововедена законска мерка во врска со платите (пр. здравје и сигурност)	Ресорните министерства и инспекциските служби	декември 2004
Работа со инспектори и бизниси за определување на законот со кој се утврдуваат инспекциските служби	Ресорните министерства и инспекциските служби	декември 2004
Поголема размена на информации за усогласување на инспекциите	Ресорните министерства и инспекциските служби, вклучувајќи го и Бирото за заштита на индустриска сопственост	декември 2003
Преиспитување на можностите за откривање на проблемот и препораки за реформи	Министерството за финансии и Министерството за економија, во соработка со инспекциските служби	јуни 2004
Подобрување на техничката опрема (компјутеризација, возила) Целна едукација и обука на персоналот	Ресорните министерства и инспекциските служби	декември 2005
Основање на работна група што ги вклучува сите релевантни министерства, за да се одреди како да се продолжи Основање на единствена инспекциска служба	Министерство за правда Министерство за економија, сите други релевантни министерства	јуни 2004

ВИД НА МЕРКИ Други (финансиски, програмски, обука, имплементации и др.)	Одговорност	Краен рок
	Министерството за економија (Монополска управа)	декември 2003
	Министерството за економија	јуни 2004
Ревизија на потребата за регулаторни тела во тие области	Министерство за економија Министерство за транспорт и врски	декември 2004
	Министерство за економија (Монополска управа) Министерство за правда	декември 2003

11. ЗАШТИТА НА ПРАВАТА ОД ИНТЕЛЕКТУАЛНАТА СОПСТВЕНОСТ

Бариера / согледување	ВИД НА МЕРКИ Законодавни	ВИД НА МЕРКИ Институционални
<p>Недоволно развиена свест кај домашните субјекти за импликациите од правата за интелектуалната сопственост Неефикасна заштита на правата на интелектуалната сопственост во рамки на судскиот систем</p>	<p>Дополнување на соодветните закони за зголемување на казните за повреда на правата на интелектуална сопственост, како и можност за основање на специјални одделенија во судовите Измени во Законот за кривична постапка-Казнен закон, Закон за парнична постапка Подготвување и доставување на предлог-закон за царински мерки за спречување на повредите на правата на интелектуална сопственост, со определување на суспензивни постапки против увоз, извоз, реизвоз и влез на пиратски и фалсификувани стоки</p>	<p>Формирање на посебни одделенија во рамките на судовите за решавање на споровите од интелектуалната сопственост Институционално зајакнување на Бирото за заштита на индустриската сопственост (БЗИС), согласно со измените на Законот за заштита на индустриската сопственост Институционално зајакнување на Министерството за култура согласно со усвоените заклучоци на Владата на РМ по усвоената Информација за остварувањето и заштитата на авторското право и сродните права</p>
<p>Непостоење на мрежно, институционално поврзување на институциите со базата на податоци на БЗИС</p>		

12. КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТ

Бариера / согледување	ВИД НА МЕРКИ Законодавни	ВИД НА МЕРКИ Институционални
<p>Недостаток на адекватен институционален капацитет, кој работи на стандардите на квалитет</p>		<p>Зајакнување на Институтот за стандардизација, Институтот за акредитација и Бирото за метрологија</p>

13. ПРИСТАП ДО ИНФОРМАЦИИ ЗА ДЕЛОВНИТЕ СУБЈЕКТИ

Бариера / согледување	ТИП НА МЕРКИ Законодавни	ТИП НА МЕРКИ Институционални
<p>Потреба за целосна и точна информираност за состојбата на фирмите</p>		

ВИД НА МЕРКИ Други (финансиски, програмски, обука, имплементации и др.)	Одговорност	Краен рок
<p>Постојана обука на судовите и приватниот сектор и здруженијата за колективно остварување на авторското право и сродните права Јавни кампањи за подигнување на свеста за интелектуалната сопственост и услугите на Одделението за технолошко набљудување</p>	<p>Министерство за економија Министерство за култура Министерство за правда Министерство за финансии – Царинска управа на РМ Здружение на судии БЗИС Стопанска комора Одделение за технолошко набљудување Здружение на потрошувачи</p>	<p>декември 2005</p>
<p>Користење на финансиски средства од меѓународни институции Поголемо користење на базите на податоци на Одделението за технолошко набљудување при БЗИС, кое е единствено од тој тип во регионот</p>	<p>Министерство за економија, БЗИС, Царинска управа, Државен пазарен инспекторат, Биро за лекови и други</p>	<p>декември 2004</p>

ВИД НА МЕРКИ Други (финансиски, програмски, обука, имплементации итн.)	Одговорност	Краен рок
<p>Специјализација и обука на кадарот Финансиска помош за опремување на наведените институции, за да можат да обезбедат квалитетни услуги, согласно со европските стандарди</p>	<p>Министерство за економија Институт за стандардизација Институт за акредитација Биро за метрологија</p>	<p>декември 2005</p>

ТИП НА МЕРКИ Други (финансиски, програмски, обука, имплементации итн.)	Одговорност	Краен рок
<p>Подобрување на услугите на Централниот регистар Зголемување на ажурноста на податоците на Централниот депозитар за хартии од вредност Разгледување на можноста за основање институција за рангирање на фирмите</p>	<p>Министерство за економија Централен регистар Централен депозитар за хартии од вредност Завод за статистика</p>	<p>јуни 2004</p>

5.0.

ПОГОДНОСТИ ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ

5.1. Согледувања

Погодностите за СДИ не можат да бидат замена за соодветна генерална политика и мерки за генерирање СДИ и за подобрување на климата за инвестирање. Од овие причини ќе се формира Агенција за странски инвестиции (Глава 3), и ќе се изработи детална програма за континуирано елиминирање на административните бариери во инвестирањето (Глава 4).

Исто така, факт е дека транснационалните корпорации обично одлуките за инвестирање ги донесуваат во две фази. Во првата фаза инвеститорите составуваат список на прифатливи земји/места според економските и политичките основи, повеќе или помалку независни од погодностите. Само во втората фаза инвеститорите ги испитуваат погодностите, честопати барајќи ги, а понекогаш спротивставувајќи влади на различни земји со цел да се добијат што повеќе погодности. Иако погодностите не се одлучувачки, во одредени случаи тие се од извонредно значење при донесувањето одлуки на инвеститорите за изборот на локацијата. Во тој контекст, Владата на РМ верува дека инвестиционите погодности може да се користат умерено, во ситуации каде што тие ја надополнуваат поволната клима за инвестирање, кога постојат пазарни несовершености, и кога постои конкуренција на погодности, како на пример во регионот на ЈИЕ.

Постојат три вида инвестициони погодности. Со *регулаторните погодности* на фирмите им се овозможуваат отстапки од одредени национални правила и регулативи, како на пример отстапки поврзани со животната средина, социјалните бенефиции и пазарот на работна сила. Владата на РМ не ја поддржува примената на вакви погодности. *Финансиските погодности* се даваат за инвестирање во подрачја кои се сметаат за неатрактивни во споредба со други локации, со цел да им се надомести на фирмите кои тука инвестираат или ги реалоцираат своите капацитети, за да се коригираат пазарните недостатоци и да се намалат трошоците за ваквите трансакции. Владата на РМ ја поддржува примената на вакви погодности со наменски пристап. Конечно, најчесто применувани погодности во регионот на Југоисточна Европа, каде што се лоцирани нашите најважни конкуренти се *фискалните погодности*. Владата на РМ ја поддржува примената и на овие погодности.

5.2. Мерки

Основните фискални и финансиски погодности кои постојат во Република Македонија се наведени подолу. Први се претставени постојните фискални погодности, а потоа следат реформите што се очекува да се применуваат од јануари 2004 година.

5.2.1. Фискални погодности

Главните карактеристики на фискалните погодности кои постојат во Република Македонија се наведени подолу.

Главни даночни стапки

- Данок на добивка: 15%;
 - Персонален данок на доход: 15% и 18%;
 - Придонеси за социјално осигурување: 32% од платите (21.2% - пензиско и инвалидско осигурување, 9.2% - здравствено осигурување, 1.6% за вработување);
- ДДВ: 18% и повластена стапка од 5%.

Инвестициони и даночни поттикнувања

- На даночниот обврзник кај кого се **вложени средства од странски лица** му се намалува пресметаниот данок сразмерно на учеството на странскиот капитал, под услов учеството на странскиот капитал да изнесува најмалку 20% во вкупно вложениот заеднички траен капитал. Под вложени средства од странски лица се смета и откупот на акции од страна на странското лице. Ослободувањето од данокот се однесува и на даночните обврзници кои се основани целосно со странски капитал. Ослободувањето од данокот се однесува само за период од првите три години, почнувајќи од годината во која се остварува добивката, под услов обврзникот кој го користел ова ослободување да работи најмалку уште три години по истекот на последната година во која го користел правото на даночно ослободување.
- На даночниот обврзник му се намалува даночната основа за износот на **инвестициите во движен и недвижен имот до 100.000 евра** во денарска противвредност, во тековната година, освен во патнички автомобили, мебел, теписи, уметнички дела од ликовната и применетата уметност и други украсни предмети за опремување на административните простории.

Доколку даночното олеснување обврзникот не го искористи до крајот на тековната година, има право да го пренесе во наредните периоди до негово целосно искористување.

На обврзникот, за износот на инвестициите во движен и недвижен имот над 100.000 евра во денарска противвредност, во тековната година, освен во патнички автомобили, мебел, теписи, уметнички дела од ликовната и применетата уметност и други украсни предмети за опремување на административните простории, му се намалува даночната основа до 30%, но не повеќе од остатокот на неискористениот дел од инвестицијата.

- Даночниот обврзник кој остварува технолошка модернизација или набавува средства за заштита на животната средина и природата има право на **забрзана амортизација** на основните средства, но најмногу до висина која за

25% ја надминува амортизацијата пресметана по една од методите за пресметка на амортизацијата.

- На даночниот обврзник кој извршил **вложување во подрачја на стопански недоволно развиените општини** и во специфични подрачја (ридско-планински реони, пограничен појас и компактно заостанати подрачја) му се намалува даночната основа во висина на вложените средства, но најмногу до 50% од основата.
- Обврзникот кој е **корисник на слободна економска зона**, се ослободува од плаќање на данокот на добивка за период од 10 години од отпочнувањето на вршењето на дејноста во слободната економска зона, под услови и постапка утврдени со Законот за слободни економски зони.
- На даночниот обврзник му се намалува даночната основа во висина на **средствата вложени за заштита на животната средина и на природата**, (100% се признава износот вложен за оваа намена).
- На обврзникот кој за **прв пат почнува со вршење на дејност** во првата година во која искажува добивка пресметаниот данок му се намалува за 50%, под услов да продолжи со вршење на дејноста најмалку уште три години од денот на користењето на намалувањето. Во спротивно, го должи неплатениот данок во износ ревалоризиран со стапката на пораст на цените на мало.

Како обврзник кој за прв пат почнал со вршење на дејност не се смета обврзникот кај кого дошло до статусни промени (спојување, припојување, поделба, сопственичка трансформација и слично).

- Во функција на развојот на берзата во Република Македонија, пресметаниот данок на добивка се намалува за 50%, за **обврзникот кој котира на официјалните пазари на берза**, од моментот на котацијата во наредните три години. Ова даночно намалување ќе се користи до 31 декември 2005 година.
- На обврзникот кој е должен согласно со Законот за регистрирање на готовинските плаќања да воведи и да користи одобрен систем на **опрема за регистрирање на готовинските плаќања**, му се намалува пресметаниот данок за набавени до десет фискални апарати во висина на нивната вредност.

Доколку обврзникот даночното ослободување не го искористи до крајот на тековната година, има право да го пренесе во наредниот период.

- **Загубите од деловни, финансиски и неделовни трансакции** може да се пренесуваат на товар на добивката во идните пресметковни периоди, но најмногу до три години, пресметано од годината во која се искажани.

Ова право не може да се користи во случај на промени на статусот на даночниот обврзник по основа на спојување, припојување, поделба, сопственичка трансформација и слично.

- **Капиталните добивки** остварени од продажба на хартии од вредност, опрема и недвижен имот, се вклучуваат во даночната основа во висина од 70%.

Капиталните добивки остварени од хартии од вредност нема да се оданочуваат до 1 јануари 2006 година со цел да се придонесе за развојот на пазарот на хартии од вредност во Република Македонија.

- **Дивидендите** остварени со учество во капиталот на друга компанија се ослободени од оданочување, под услов да се оданочени кај обврзникот кој врши исплата според општата стапка на Законот за данок на добивка.
- При **трансферот** на делот на **добивката** остварена од страна на странско правно лице не се плаќа данок на добивка на износот кој се трансферира.

Очекувани реформи

Заклучоците што можат да се извлечат од искуството со горенаведените фискални погодности се дека, иако постојните погодности што се многу атрактивни од гледна точка на регионот на Југоисточна Европа (ОЕЦД, 2003а), истите не се потврдија како ефикасни за привлекување на СДИ, освен преку процесот на приватизација, кој има сопствена динамика и погодности. Со оглед на ваквата состојба, обврска на Владата на РМ е да преземе целосна ревизија на финансиските и на фискалните погодности, како и истражување на можноста за донесување закон за инвестиции. Потребата за ваква ревизија произлегува од логиката на неодамнешната студија на ОЕЦД со која се истражува степенот до кој моделот на даночната политика може да влијае на СДИ, фокусирајќи се посебно на улогата на фискалните погодности во регионот на ЈИЕ. Бидејќи тие земји се главните конкуренти на Македонија, анализата е особено значајна и посочува на значајни заклучоци, претставени во рамката 3 подолу. Овие откритија ја аргументираат неодојната потреба за подобрување на стопанскиот амбиент, како и за подобрување на даночниот систем и соодветните погодности.

Средиштето на Програмата, според тоа, не е насочено кон зголемување на бројот на инвестиционите погодности во случаи каде што тие веќе се сметаат за конкурентни, туку кон подобрување на основното функционирање на системот. Ова е во согласност со основниот принцип за креирање даночна политика, која ќе биде поволна за инвестирање и истовремено ќе овозможи придобивки, како за инвеститорот, така и за државата.

Промени во данокот на добивка

По процесот на консултација со деловниот сектор, а земајќи ја предвид потребата за обезбедување адекватен даночен систем (како што е наведено во рамката 3), новиот Закон за данок на добивка е во завршна фаза, со цел подобрување на општата клима за инвестирање. Измената на постојниот Закон за данок на добивка ја има за резултат следната фискална погодност:

- Даночно ослободување на сите инвестиции на движен и недвижен имот до 100.000 евра. За инвестиции над 100.000 евра, ослободувањето од данокот на добивка ќе се зголеми до 30%. Таа измена се применува ретроактивно за инвестиции направени од 1 јануари 2003 година.

РАМКА 3 - СДИ И ДАНОКОТ ВО ЈИЕ

Општо земено, постои недоволна корелација меѓу способноста на земјата да привлече СДИ и целокупното даночно оптоварување или даночното оптоварување со данок на добивка.

Даночниот систем, особено данокот на добивка се зема предвид кога земјата е "ставена на списокот" за евентуално инвестирање. За таа цел земјите од ЈИЕ треба да настојуваат нивниот даночен систем и оптоварување да не дејствува како бариера за странското инвестирање. Даночни бариери за СДИ во ЈИЕ се следниве:

- Нетранспарентната и нестабилна даночна политика, комбинирана понекогаш со корумпираната администрација, ги зголемува трошоците на проектите и изгледите за ризик на проектот, обесхрабрувајќи го инвестирањето. Фискалните погодности може да го дополнат тој ризик, на пример, ако се водат на нетранспарентен начин. Затоа, приоритетно е да се изврши ревизија на даночните системи (политика и администрација), да се подобри транспарентноста и да се минимизира обемот на корупција.
- "Поволниот стопански амбиент" треба да вклучува едноставен даночен систем, лесен за водење, кој нуди конкурентен даночен третман во земјата-домаќин со основни даночни правила за корпорациите кои битно не отстапуваат од меѓународните норми. Даночните оптоварувања на земјата-

домаќин не треба да ги пречекоруваат оние на конкурентските јурисдикции, кои нудат споредливи услови за привлекување на СДИ.

- Даночно олеснување може да се добие преку моделот на основните карактеристики на даночниот систем, како на пример, поставување статутарна даночна стапка на добивка, модел на систем на амортизација и третман на загубите. Со донесување на мерки кои ги отстрануваат бариерите може да се намалат нивоата на ризик, а со тоа и да се поттикнат СДИ.
- Според меѓународните стандарди, стапките на данокот на добивка во земјите на ЈИЕ, кои се движат од 15% до 25% се ниски или средни. Конкурентноста на даночните системи може да се зголеми со фокусирање врз подобрувањето на основните аспекти на даночните системи, со цел подобрување на транспарентноста, предвидливоста и наплатата на разумен дел од данокот во земјата-домаќин од странските инвеститори.
- Потребно е повторно разгледување на системите со прогресивни и регресивни стапки на данок на добивка во споредба со системите со единствена стапка на данок на добивка.
- Класичниот даночен систем, за кој се определија повеќето земји од ЈИЕ, со конечно утврдена стапка на

данок на добивка од дивиденди на резидентните лица, е адекватен зашто ја нуди предноста на едноставност и релативно лесна администрација.

- Системите се разликуваат по третманот на меѓукорпорацииските дивиденди. Треба да се избегнува повеќекратно оданочување на распоредениот профит исплатен на ланец од поврзани субјекти, евентуално преку обезбедување изземање на дивиденди од интеркорпорацииските дивиденди меѓу сродните претпријатија, со крајно оданочување на првото плаќање надвор од корпорацииската група. Треба да се избегнува бруто раст на дивидендите и обезбедување кредити на ниво на акционер во корпорацијата, ако се смета дека битно се усложнува работата.
- Таму каде што не постојат даночни договори со поголемите земји извозници на капитал, земјите треба да размислат за намалување на вондоговорните законски стапки на нивоа поблиски до договорните норми.
- Земјите без цврсти правила на капитализација или со варијанти кои се сметаат за слаби, треба да размислат за воведување на тие правила. Истовремено, земјите треба да ги проверат своите правила и административната пракса, вклучувајќи го донесувањето на достапни цени во меѓународните трансакции.

- Земји со релативно високи стапки на придонеси за социјално осигурување на вработените треба да размислат за што поскоро намалување на тие стапки според меѓународните норми. Таму каде што во моментот не се можни такви намалувања, поради притисоци врз буџетот, треба да се проверат состојбите на пазарот на работна сила за да се види дали се можни институционални промени (пр. укинување на минимална плата), за да се овозможи барем делумно пренасочување на тие придонеси кон вработените.
- Кога за увоз на машини и опрема за некои инвеститори се применуваат специјални ослободувања од царина, треба да се размисли за генерално намалување или укинување на царината на увоз која сè уште се применува за поголемиот дел на машини и опрема. Кога потребите на приходот ја отежнуваат оваа опција за директна имплементација, треба да се размисли за постепено, претходно најавено, намалување.

Извор:

ОЕЦД, 20036, стр 194-5.

Исто така, Владата на Република Македонија го преиспитува Законот за данок на добивка, за целосно негово ревидирање. Процесот го координира Министерството за финансии со тесна вклученост на деловната заедница. Новиот Закон за данок на добивка се очекува да биде усвоен од Собранието во 2003 година и спроведен во јануари 2004 година, а промените што се разгледуваат вклучуваат (види: Анекс 2, за понатамошни информации):

- Погодности за нови бизниси во стопански неразвиените подрачја;
- Погодности за инвестирање во слободните економски зони;
- Дополнување на правилата кои го регулираат пренесувањето на загубите.

Закон за персонален данок на доход

Владата на РМ ќе го анализира сегашниот персонален данок на доход, со цел усвојување на едноставен, праведен и транспарентен Закон за персонален данок на доход до 2004 година.

5.2.2. Други погодности

Фискалните погодности се едни од главните механизми на Владата на Република Македонија за стимулирање повисоки нивоа на домашно и на странско инвестирање. Воедно, Владата на Република Македонија е во фаза на поставување голем број мерки достапни за инвеститорите, со што се дополнува атрактивноста и конкурентноста на Македонија како место за инвестирање.

Поддршка на микропретпријатијата - Про-бизнис банка

Микро и малите претпријатија претставуваат значаен дел од македонското стопанство. Сепак, според својата големина и отсуство на историја на кредитирање, честопати тие се оневозможени да дојдат до финансиски средства преку комерцијалните банки. Од таа причина,

Владата на Република Македонија донесе специјален закон со кој се овозможува создавање на банка за микрофинансирање, со капитализација, која е двојно помала од онаа која е пропишана за останатите банки. Доколку, согласно со очекувањата, искуството од други места во регионот на ЈИЕ се репродуцира во Република Македонија, Про-бизнис банката ќе го подигне нивото на инвестирање во микро-претпријатија.

Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија - Кредитно-гаранциски фонд

Клучен проблем кој влијае на нивото на домашното инвестирање во претпријатијата е неспособноста на многу мали и средни претпријатија (МСП) да ги исполнат барањата на комерцијалните банки за залог, иако можеби тие имаат ефикасен деловен план за својата предложена инвестиција. Владата на Република Македонија настојува да го ублажи овој проблем преку создавање кредитно-гаранциски фонд. Се очекува кредитно-гаранцискиот фонд да изнесува 10 милиони евра за период од три години (се предвидуваат средства од приватизацијата, државниот буџет, приватните компании, донаторите, итн.) и ќе бидат употребени само за комерцијално издржани проекти кои, инаку, немаат пристап до комерцијалните банки, поради неможноста да добијат кредити преку обезбедување на залог.

Поддршка за унапредување на извозот - Македонска банка за поддршка на развојот

Македонската банка за поддршка на развојот (МБПР) е банка во државна сопственост, чија цел е да придонесе за развој на претпријатијата преку:

- Инвестиционо финансирање на малите и средните претпријатија;
- Поддршка на извозот преку осигурување на извозен кредит;
- Управување и имплементација на странски кредитни линии.

Министерството за финансии е во процес на разгледување на улогата и делокругот на услугите што ги нуди МБПР, за да ја потврди нејзината способност за давање помош и поддршка за развојот на претпријатијата, особено преку стимулација на извозот.

Осигурување од политички ризик

Голем број странски инвеститори се загрижени за политичките и некомерцијалните ризици. Ова не претставува бариера за инвестирање во Република Македонија, бидејќи постои осигурување од политички ризик, кој може да излезе во пресрет на перцепцијата за ризикот поврзан со нестабилноста на регионот. Ова осигурување се обезбедува преку Светската Банка/ Меѓународната агенција за осигурување на инвестиции (МИГА). Покрај тоа, и други национални агенции за осигурување на инвестиции обезбедуваат осигурување за Република Македонија (OND, ICO, ECDG, OPIC, SACE, SID).

Како и во останатите земји, МИГА обезбедува осигурување од следните ризици: рестрикција на трансфер, експропријација, прекршување на договор, воени и граѓански немири. Се користи стандардна процедура за аплицирање, почнувајќи од поднесување на барање до МИГА, завршувајќи со одобрение од Владата на РМ

(врз основа на препорака од Министерството за финансии). Досега, МИГА има издадено гаранции само за две инвестиции во Република Македонија, но ниедна од нив не е искористена. Ова покажува дека постои простор за понатамошна промоција на оваа можност меѓу инвеститорите. Покрај вообичаените информации, кои можат да се обезбедат на интернет страницата на МИГА (www.miga.org), не постои јавно информирање за осигурувањето кое го обезбедува МИГА. Кога ќе биде формирана АСИРМ, таа ќе ја интензивира промоцијата на можностите за осигурување, кои постојат во Република Македонија.

Биро за стопански недоволно развиени подрачја

За стимулирање на урамнотежен регионален развој и развој на стопански недоволно развиените подрачја постои специјално биро. Тој е во надлежност на Министерството за локална самоуправа и обезбедува неповратни средства за посебни инвестициони проекти (во најголем дел инфраструктурни проекти). Критериумите, износот, условите и употребата на средствата од Бирото се регулирани со одлука на Владата, како и на подрачјата кои се дефинирани како стопански недоволно развиени. Како стопански недоволно развиени подрачја се класифицирани 1.003 населби (од вкупно 1.602 во земјата), 64% од територијата со 19% од вкупниот број на жители. Сепак, средствата на Бирото во најголем дел се обезбедуваат од буџетот на државата и во споредба со потребите се многу ограничени (средствата на Бирото за 2003 година изнесуваат околу 4,3 милиони евра).

Со цел да се подобри транспарентноста на Бирото и да се избегне критицизмот за неговата политизираност, во 2003 година беше формиран Комитет за алоцирање на средствата, составен од претставници на неколку релевантни министерства. Сепак, проблемот со транспарентноста на Бирото е сè уште актуелен, бидејќи не постојат доволно јавно достапни информации за неговото работење и постапките за алоцирање на средствата.

Слободни економски зони (СЕЗ)

Слободни економски зони постојат во сите земји на Југоисточна Европа. Иако има фискални погодности, Република Македонија сè уште треба да создаде функционална СЕЗ. И покрај силната конкуренција и различниот степен на успешност на ваквите зони, таму каде што се успешно имплементирани, истите се покажале ефективни за привлекување СДИ, намалување на стапките на невработеност, унапредување на извозот и создавање приходи во странска валута. Затоа, идните активности ќе бидат фокусирани кон активирањето на СЕЗ Бунарцик, преку инвестициона програма за изградба на инфраструктура во зоната и избор на концесионер, кој ќе биде надлежен за развивање на зоната и привлекување на инвеститори.

Стимулирање на вработувањето

Една од стратешките цели на Владата на Република Македонија е намалувањето на невработеноста (во моментот 32%) и степенот на сиромаштијата. Покрај создавањето на култура на претприемништво, која стимулира создавање на нови претпријатија, развој на мали и средни претпријатија и привлекување инвестиции за економски развој, Владата на Република Македонија ќе го стимулира растот на вработувањето преку активна политика на пазарот на работната сила. Познато е дека програмите за поддршка на самовработувањето може да го намалат време-

траењето на невработеноста, да го зголемат приходот и да обезбедат економична алтернатива за плаќање осигурување за невработеност. Сепак, лицата кои, веројатно, ќе имаат најголема корист од таквите програми се најмотивирани поединци и лицата кои веќе имаат работно искуство и акумулирани искуства и финансиски средства, во споредба, на пример, со лицата кои се долго време невработени.

- Владата на Република Македонија неодамна го вовеле т.н "Бранков закон", за да го стимулира вработувањето со изземање на сите претпријатија што создаваат нови работни места (од групите како што се невработените, оние што добиваат социјална помош и компаниите што се во тек на економско реструктурирање) од придонесите за социјално осигурување за период од две години. Исто така, работодавците имаат право на паушална сума од 25% од просечната плата по работник, за период од три месеци. Оваа иницијатива се очекува да помогне во создавањето на нови 45.000 работни места годишно и/или да има силно влијание на намалувањето на сивата економија.
- Владата на Република Македонија спроведува Национален акционен план за вработување, кој, веројатно, ќе ги содржи следниве мерки за активната работна сила:
 - Поддршка на невработените да дојдат до вработување преку мерки како што се работни клубови, обука и посредување;
 - Развој на мали и средни претпријатија преку мерки за асистирање на невработените, за да се стекнат со самовработување преку поддршка, советување, обука итн.;
 - Развој на повеќенаменски, јавни работни програми за невработените.
- Владата на Република Македонија активно ќе ја испита можноста за воведување финансиски погодности, соодветни на оние од другите земји, како што се Словенија и Хрватска, за стимулирање нови вработувања во секторите со потенцијал за брз растеж (како што се новите технологии), како и во подрачјата со висока невработеност и недоволна стопанска развиеност. Ваквите погодности треба да бидат внимателно насочени за да се избегне злоупотреба и да бидат редовно ревидирани со цел да се обезбеди ефикасност. Министерството за економија ќе даде предлози за одобрување неповратни средства за создавање нови работни места за да се охрабрат работодавците да инвестираат во нови работни места (под услов бројот на вработените да не се намалува во следните три години). Изворот на овие неповратни средства ќе биде обезбеден од Фондот за нови вработувања и ќе биде со ограничена природа. Примената ќе биде според стриктно пазарни критериуми по пат на транспарентни тендерски процедури, инволвирајќи ги комерцијалните банки. Износот на неповратните средства ќе се зголеми за новосоздадени вработувања во подрачјата со недоволна стопанска развиеност или висока стапка на невработеност.

5.2.3. Оценка на погодностите за инвестирање

Споредбите на погодностите кои се нудат во конкурентските земји во регионот на ЈИЕ укажуваат дека нив ги има во изобилство (ОЕЦД, 2003). Преку ваква опширна програма за фискално и друго поттикнување, Влада на РМ на инвеститорите им

дава доволен простор да се заинтерсираат за Македонија како место за инвестирање.

Најуспешните меѓународни искуства укажуваат на потребата од континуирано оценување на фискалните и финансиските погодности. Постојат најмалку две причини за тоа:

- Релативното отсуство на успех во привлекувањето СДИ и покрај релативно избилните погодности, ја наметнува потребата од преиспитување на погодностите и причините зошто истите се покажаа како неефикасни.
- Присуството на "екстерните ефекти" (разгледувани во точка 2.2. на оваа Програма) претставува клучна детерминанта за полезноста на погодностите, имајќи ги предвид ефикасноста, алтернативните трошоци, загубата итн. Со оглед на разновидните притисоци врз државниот буџет, ова прашање е многу значајно.

Министерството за економија, во соработка со Министерството за финансии и Агенцијата за странски инвестиции, ќе ги разгледа фискалните и финансиските погодности и ќе предложи соодветни измени, вклучувајќи го и разгледувањето на опфатот на Законот за инвестиции, доколку се оцени дека е потребно. Оценката ќе се изврши до јануари 2005 година, за да се овозможи Република Македонија да развие ефикасен, доследен и транспарентен систем на фискални и финансиски погодности за инвестирање, согласно со меѓународните очекувања и обврски. Покрај тоа, Министерството за економија, во соработка со Министерството за финансии, ќе ангажира независна странска институција која ќе изврши проценка на рејтингот на земјата од аспект на странските инвеститори.

5.3. Заклучоци за погодностите за инвестирање

- Иако е констатирано дека погодностите за инвестирање немаат примарно значење за инвеститорите, тие може да имаат одлучувачка улога во втората фаза на процесот на донесување одлука од страна на инвеститорите. Фискалните и финансиските погодности може умерено да се користат како дополнување на поволната клима за инвестирање, за сузбивање на несовршеностите на пазарот и кога постои силна конкуренција на погодности, како што е случајот со регионот на ЈИЕ.
- Македонската стапка на данок на добивка од 15% е најниска во регионот на ЈИЕ. Сепак, Владата на РМ ќе го преиспита системот на данокот на добивка, со цел да се обезбеди даночниот систем да не претставува бариера за инвестирањето. Истото се однесува и на системот на персонален данок на доход. Овие мерки се предвидени за да се обезбеди што поедноставен даночен систем, нудејќи конкурентни можности. Предвидените промени ќе бидат поконзистентни со меѓународните норми и со тоа ќе се намалат видливите степени на ризици за инвеститорите. Системот ќе овозможи и собирање на разумен дел од данокот кој ќе и припадне на државата од домашните и странските инвеститори.
- Има многу фискални и финансиски погодности што се нудат во Република Македонија, кои се конкурентни според стандардите на регионот на ЈИЕ. Владата на РМ е свесна за фактот дека повеќето фискални погодности

можат да бидат контрапродуктивни и во некои случаи може да ги зголемат перцепираните нивоа на ризик, ако не се добро координирани и водени на ефикасен, доследен и транспарентен начин.

Затоа, по основањето на Агенцијата за странски инвестиции, ќе се разгледа рамката на инвестиционите погодности, со цел да се оцени ефикасноста на постојните фискални и финансиски погодности, вклучувајќи ја и можноста за донесување закон за инвестиции, за да развие ефикасен, доследен и транспарентен систем на фискални и финансиски погодности за инвестирање, согласно со меѓународните очекувања и обврски.

ЗАКЛУЧОЦИ ПО ПРОГРАМАТА

6.0.

Во врска со Програмата за поттикнување на инвестициите во Република Македонија, Владата ги усвои следните заклучоци:

1. Владата на Република Македонија ја усвојува Програмата за поттикнување на инвестиции во Република Македонија и предлага истата да се достави до Собранието на Република Македонија и да се разгледа на седницата на која ќе се разгледуваат Законот за формирање на Агенција за странски инвестиции на Република Македонија и Законот за поттикнување на претприемништвото.
2. Владата на Република Македонија го задолжува Министерството за финансии проектот ФИАС 2 да го вклучи во тригодишниот аранжман со Светската банка, согласно со динамиката предвидена во оваа Програма.
3. Управниот комитет формиран за изработка на Проектот да продолжи со работа за имплементација на овој проект и најмалку еднаш месечно да го разгледува спроведувањето на проектот и за тоа да го информира Министерството за економија.
4. Владата на Република Македонија го задолжува Министерството за економија да ја координира реализацијата на проектот, да ја следи динамиката на реализацијата и месечно да ја информира Владата на Република Македонија за реализацијата на Проектот.
5. Владата на Република Македонија ги задолжува сите министерства и другите државни органи, секој од своја надлежност во предвидената динамика да ги реализира активностите од оваа Програма во координација со Министерството за економија.
6. Министерството за економија да формира ад хок експертска група која во соработка со надлежните министерства ќе работи на имплементација на Програмата преку изработка на законски и подзаконски проекти.
7. Министерството за економија да ангажира експертска ад хок група за изработка на Физибилити студија за поврзување на сите електронски системи од сите релевантни институции кои произлегуваат од оваа Програма во еден систем заради реализирање на принципот "едношалтерски систем".
8. Се задолжува Министерството за економија во соработка со Министерството за финансии да ги анимира потенцијалните донатори за финансирање на двете експертски ад хок групи од точка 6 и 7.
Во случај да не се обезбедат доволно средства од донаторите, Министерството

за финансии во рамки на буџетските средства ќе го разгледа барањето на Министерството за економија за реализирање на активностите од точка 6 и 7.

9. Министерството за финансии за поврзувањето на системите да обезбеди потребни финансиски средства согласно со Физибилити студијата од точка 7, за набавка на потребни други средства од тригодишната програма со Светската банка.

Доколку не се обезбедат средства од овие извори, Министерството за финансии да ги обезбеди од Буџетот на Република Македонија за 2004 година.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА:

	даночна политика и администрација и Тимот за инвестиционен договор тим, ОЕЦД, Париз;	ВЕБ-СТРАНИЦИ
ДЕГ (1997) <i>Содавање на македонска агенција за унапредување на инвестициите;</i>	ОЕЦД (2003б) Повратни забелешки и клучни прашања, Инвестиционен договор за ЈИЕ, Мисија во Р. Македонија, 5-7 мај 2003;	Влада на Република Македонија www.gov.mk
ДЕГ (2003) Податоци за СВОТ анализа - Република Македонија;	ОЕЦД (2003д) Преглед за улогата на оданочувањето на СДИ во ЈИЕ, подготвен од новите Пазарни економии (ЕМЕ) во соработка со ОЕЦД даночниот центар за даночна политика и администрација и Тимот за инвестиционен договор, ОЕЦД, Париз;	Министерство за економија www.economy.gov.mk
ФИАС (1998) <i>Подобрување на опкружувањето за директни странски инвестиции во Р. Македонија</i> , ИФЦ Вашингтон. Ди. Си.;	ОЕЦД (2003е) Регионална тркалезна маса за унапредување на инвестирањето, ОЕЦД, Париз;	Министерство за финансии www.finance.gov.mk
ФИАС (2002) <i>Инвестициона клима и регулаторски преглед на трошоците во Република Македонија</i> , нацрт 0.9.7 јули 2002;	ОЕЦД (ф) Политики за привлекување директни странски инвестиции;	Министерство за информации www.sinf.gov.mk
ФИАС (2003) Административни процедури за водење бизнис во Македонија, март 2003;	ДАФФЕ, мимео, ОЕЦД, Париз;	Македонска берза www.mse.com.mk
МИГА (2000) Прирачник за инвестициона промоција, Вашингтон	ОЕЦД (следи) <i>Национални мерки кои ги исклучуваат од национален третман земјите од ЈИЕ</i> , ОЕЦД Париз;	Агенција за приватизација на Македонија www.mpa.org.mk
МИГА (2003) Инвестициона промоција во Република Македонија - Извештај со препораки, Вашингтон;	Државна комисија за спречување на корупција (2003) <i>Државна програма за спречување и репресија од корупција и Акционен план - Матрикс;</i>	Државен завод за статистика на Република Македонија www.stst.gov.mk
МБРЦ (Разни) секторски студии;	УНДП (2003) Македонска агенција за унапредување на инвестирањето - Нацрт;	Народна банка на Република Македонија www.nbrm.gov.mk
Бугарски економски Форум (2002) <i>Инвестиционен водич за ЈИЕ</i> , Бугарски економски форум, Софија;	УНЦТАД (1998) Светски извештај за инвестирање 1998: Трендови и одлучувачки фактори - осврт, ООН.	Стопанска комора на Македонија www.mchamber.org.mk
ОЕЦД (2000) Политичка конкуренција за директни странски инвестиции: Студија за конкуренција меѓу владите за привлекување на СДИ, студии на центрите за развој, Чарс Оман, ОЕЦД, Париз;		Македонска информативна агенција www.mia.com.mk
ОЕЦД (2002) Промоција на стратешкото инвестирање: Успешни практики во градењето на конкуретни синергии, ОЕЦД, Париз ОЕЦД (2003а) <i>Проценување на даночната политика и модел на поддршка на директно инвестирање: Студија за земјите од Ј.И. Европа, подготвена од даночниот центар на ОЕЦД за</i>		Општи информации и врски www.macedonia.org
		Деловен каталог www.unet.com.mk/mbc

Анекс 1:

АГЕНЦИЈА ЗА СТРАНСКИ ИНВЕСТИЦИИ НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Работни принципи

Агенцијата за странски инвестиции на Република Македонија (АСИРМ) ќе започне со својата работа од 1 јануари 2004 година. Таа ќе биде високо професионална и тесно поврзана со приватниот сектор.

Владата на РМ, на предлог на министерот за економија ги именува членовите на Управниот одбор. Од седумте члена на Управниот одбор, четири ќе бидат од претставници на правни и физички лица од областа на стопанството, а тројца од претставници од Министерството за економија, Министерството за финансии и Агенцијата за поддршка на претприемништвото. Основни критериуми за избор на членови на Управниот одбор треба да бидат нивната професионалност, неутралност и искуство.

АСИРМ своето работење ќе го започне со 15 вработени, а тој број ќе се зголеми како резултат на работењето и можноста да се привлечат дополнителни средства. Работните места ќе бидат пополнувани по пат на јавни конкурси. Директорот треба да ги познава домашните и странските инвестициони трендови, да биде докажан во работењето околу приватниот сектор и да има меѓународно искуство. Персоналот ќе се состои од искусни професионалци со познавања од деловниот менаџмент и администрација, маркетинг, економија или сродни дисциплини. Целокупниот персонал ќе треба течно да зборува барем еден западноевропски јазик.

Директорот на АСИРМ редовно ќе реферира за работењето пред Министерот за економија, преку Управниот одбор. Министерството за економија ќе ја утврди националната политика за СДИ со активно учество на АСИРМ. Улогата за спроведување на политиката ќе биде оставена на АСИРМ.

АСИРМ тесно ќе соработува со релевантни министерства, институции, асоцијации на инвеститори, како и амбасади и други институции, кои ја претставуваат Македонија во странство. На тој начин ќе обезбеди транспарентност и објективност во своето работење.

Сите трошоци од работењето на АСИРМ (плати, режиски, патни и комуникациски трошоци) ќе се финансираат преку државниот буџет. Буџетот за првата година од работењето на АСИРМ ќе изнесува најмалку 750.000 евра (по оценка на АСИРМ, 2003 и Министерството за економија). Меѓународното искуство со агенции од таков вид покажува дека не е реално да се очекува во почетниот период тие да можат да се финансираат сами. Бидејќи услугите понудени од тие агенции се од јавен интерес, а нив не би можел да ги обезбедува пазарот и резултатите од нивното работење не овозможуваат добивање профит, треба да се предвиди трајно издвојување од буџетот за нивно финансирање.

Меѓународните донатори на Агенцијата ќе обезбедуваат техничка помош во вид на обука на вработените и институ-

ционално градење. Исто така, се предвидува донаторските придонеси да бидат однапред дадени и распоредени во временски период од три години. АСИРМ ќе може да привлече донации и спонзорства од други институции, вклучувајќи го и приватниот сектор, во согласност со својата функција за промоција на Република Македонија во релевантните земји и компании.

Работењето на АСИРМ ќе се оценува во согласност со реализацијата на програ-

мата за работа и успехите во привлекување СДИ. Потребно е да се развие систем за оценување на успешноста на активност на АСИРМ (МИГА, 2000). Системот на наградување на вработените ќе вклучува компонента поврзана со успешноста на извршената работа, со цел да се иницира создавањет дополнителни фондови за овие намени, покрај оние обезбедени од државниот буџет.

Анекс 2:

ПРЕДЛОГ ЗА ЗАКОН ЗА ДАНОК НА ДОБИВКА

Во Република Македонија во тек е подготвувањето на нов Закон за данок на добивка, кој се очекува да стапи на сила од 1 јануари, 2004 година. Сепак, и сегашниот и очекуваниот закон нудат подеднакви погодности и за домашните и за странските инвеститори:

1. Стапка на данок на добивка од 15%;
2. Транспарентност - погодностите се автоматски вклучени во законот, елиминирајќи ги административните процедури и несигурноста на проектите;
3. Јасност, едноставност и пресметување на даночната основица во согласност со пазарните законитости, со елиминирање на непредвидливоста и ризиците од поголеми капитални инвестиции;
4. Погодности преку намалување на даночната стапка за нови бизниси, бизнисите започнати во стопански недоволно развиени подрачја, слободни економски зони и поголеми капитални инвестиции; Намалувањата на данокот варираат во сумата и условите, но сите

почнуваат во првата година од добивањето на добивката;

5. Предложено целосно даночно ослободување за странските компании чија економска активност е ограничена на нивната глобална економска активност;
6. Нема данок на приходот од дивиденда и за домашни и за странски инвеститори;
7. Слободна репатријација на добивката од филијалата или подружницата во Република Македонија до странската матична компанија;
8. Намалување на даночната основица до 100% за даночната основица на инвестициите во основни средства во износ од 100.000 евра и дополнително ослободување до 39% од даночната основица на инвестиционите суми што надминуваат 100.000 евра;
9. Ослободување од двојното оданочување;
10. Стапки на оданочување на странски инвеститори, кои се поповолни од стандардните;

11. Даночни кредити или намалувања на даночната основица;
12. Признавање на трошоците за реклама, односи со јавноста, маркетинг, донаторства и спонзорства;
13. Софистицирани реорганизации, спојувања или одредби за ликвидација,
14. Дозволен консолидиран поврат на данок и дозволен агрегатен годишен поврат на данок на постојаните претставништва;
15. Малите бизниси можат да изберат да платат фиксна годишна такса поврзана со данокот на добивка.

Анекс 3:

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА ПОГОДНОСТИТЕ ВО ЈИЕ

Министерството за економија направи компаративен преглед на инвестиционите погодности во регионот на ЈИЕ, со фокус на основната форма на погодности. Анализата е заснована на неодамнешната студија на ОЕЦД за ова прашање (ОЕЦД 2003а). Во овој анекс истакнати се некои точки, кои треба да се земат предвид при имплементацијата на оваа Програма за стимулирање инвестиции во Република Македонија.

Видови инвестициони иницијативи

Постојат три вида инвестициони погодности. Со *регулаторните погодности* на странските фирми им се овозможуваат отстапки од одредени национални правила и регулативи, како на пример отстапки поврзани со животната средина, социјалните бенефиции и пазарот на работна сила. Повеќето влади го одбиваат користењето на таквите погодности. *Финансиските погодности* се даваат за инвестирање во подрачја кои се сметаат за неатрактивни во споредба со други локации, со цел да им се надомести на фирмите кои тука инвестираат или ги релоцираат своите капацитети, за да се коригираат пазарните недостатоци и да се намалат трошоците за ваквите трансакции (субвенции за вработување, кредитни гаранции итн). Овие погодности се скапи и мора да се употребуваат намен-

ски. Конечно, најчесто применувани погодности во регионот на Југоисточна Европа, се *фискалните погодности*. Тие се особено привлечни за земји со ограничен капацитет за да понудат финансиски погодности.

Разгледување на погодностите во земјите од ЈИЕ

- Влијанието на оданочувањето врз одлуките за СДИ е дека ефективната даночна стапка:
 - Игра мала или никаква улога во почетната одлука на мултинационалните компании да инвестираат;
 - Може да игра важна улога (ретко клучна) во одлуките за локација;
 - Може да биде поважна за извозно-ориентираните инвестиции;
 - Добива на значење во регионот на ЈИЕ.
- Има многу ограничени докази за тоа дека оданочувањето на земјата домаќин е релевантен фактор во привлекувањето инвестиции, имајќи ги предвид значителните несигурности и ризици што постојат

од инвестирање во регионот;

- Онаму каде што данокот е идентификуван како важен, релевантни грижи се транспарентноста и комплексноста, а не ослободувањата од данок;
- Анкетите на инвеститорите ја покажуваат фрустрацијата околу нестабилните и нетранспарентните елементи на даночниот систем, во областите на политиката и на администрацијата, кои ја попречуваат инвестицијата;
- Има важна интеракција помеѓу транспарентноста и недостигот на сигурност и перцепциите на проектниот ризик;
- Кога инвестициите можат да доведат до високи очекувани стапки на враќање, но се придружени со високо ниво на ризик, како што е во регионот на ЈИЕ, инвеститорите се обесхрабени од даночните системи што не се транспарентни, поради одредбите што се прекомплексни или не се во согласност со меѓународната пракса;
- Други фактори што придонесуваат за несигурност се нестабилните закони и регулативи и непредвидливата административна пракса;
- Во таков контекст, погодностите не може да компензираат за овие недостатоци, кои придонесуваат кон ризик на проектот и обесхрабрување на инвестицијата. Навистина, фискалните погодности можат да придонесат или да бидат централен елемент на овие фактори.

Горенаведената анализа води кон следните заклучоци, многу релевантни за Република Македонија:

“Ова... предупредува против користењето на специјалните фискални погодности, и наместо тоа, обезбедување на ниски, конкурентни, ефикасни даночни оптовару-

вања, преку внимателно конципирање на даночните одредби. Земјите од ЈИЕ кои сакаат долго време да бидат на листата на можни инвестициони локации, треба да признаат дека мултинационалните компании во основа не ги ни земаат предвид специјалните фискални погодности во оваа фаза на донесување инвестициона одлука. Онаму каде што фискалните погодности се земаат предвид, фокусот, главно, се става на главните елементи, вклучувајќи ја основаната стапка на данокот на добивка, третманот на загубите и постоењето на мрежа на даночни договори. Затоа, за земјите кои сакаат да бидат на листата на потенцијални локации за инвестирање, фокусот на напорите за привлекување на СДИ треба да биде насочен кон подобрување на општата клима за инвестирање, а во тие рамки и на даночниот систем. Онаму каде што климата за инвестирање не е поволна, фискалните погодности можат дури и да ја влошат ситуацијата и да придонесат за несигурност на инвеститорот и перцепцијата за ризик, и на тој начин да ги намалат шансите да се избере земјата како соодветна инвестициона локација. (ОЕЦД, 2003, стр.35)

Македонија во однос на регионот на ЈИЕ

Табелите 1 и 2 подолу ја даваат позицијата на Република Македонија во однос на нејзините главни конкуренти во врска со погодностите. Табела 2 исто така ја дава позицијата на Република Чешка.

Основни даночни карактеристики

Табела А1 го илустрира фактот, врз основа на главните карактеристики на даночниот систем, било да се работи за данокот на добивка, максималната

стапка на персоналниот данокот на доход, нивото на ДДВ, придонесите за осигурување итн. Република Македонија е високо конкурентна во однос на своите главни конкуренти. Ова не сугерира дека администрацијата, јасноста, стабилноста, едноставноста, транспарентноста итн. на даночниот систем се конкурентни. Доказите ја покажуваат потребата за фокусирање кон подобрување на функционирањето на основниот даночен систем, а не на потребата тој да се направи попривлечен за инвеститорите преку актуелните стапки. Ова е причината поради која Владата на РМ се фокусира на подготвување на нов Закон за данок на добивка, во согласност со меѓународните стандарди. Истото се однесува на предложениот Закон за персонален данок на доход.

Фискални погодности

Република Македонија нуди најмногу инвестициони погодности од земјите на ЈИЕ (заедно со Романија -Табела А2).

Сепак, ова е само дел од приказната. Иако погодностите се многубројни: “Ниското ниво на СДИ во Македонија покажува дека дури и најизобилните фискални погодности не се толку ефикасни ако другите услови не се поволни за инвестирање. Постоечките погодности се чини дека се тешки за интерпретирање и примена во пракса. Има преклопување меѓу различните одредби и тие се чини дека се кумулативни (одн. даночен обврзник може да добие 50% намалување на данокот според една одредба, а инвестициони ослободувања според друга, во истата година)”. (ОЕЦД 2003а, стр.136)

Ова е причината поради која Министерството за финансии планира преиспитување на системот на фискални погодности при што акцентот е ставен врз потребата за подобрување на стопанскиот амбиент.

ТАБЕЛА А2.
ОСНОВНИ ДАНОЧНИ КАРАКТЕРИСТИКИ ВО ЗЕМЈИТЕ НА ЈИЕ

Земја	Албанија	Босна и Херцеговина	Бугарија	Хрватска	Црна Гора	Србија	Македонија	Молдавија	Романија
Стандарден данок на добивка	25%	30% Фед 10% РС	23.5%	20%	15% / 20%	20%	15%	25%	25%
Максимален персонален данок	20%	30% Фед 10% РС	29%	45%	40%	20%	18%	25%	40%
Придонеси за осигурување	работодавец 34.2%; вработен 1.7%	Ф БиХ/РС: работодавец 47%/42, вработен 19,2%/19,5%	работодавец 32.2%, вработен 10.5%	работодавец 8.75%, вработен 20.60%	работодавец 20%, вработен 20%	работодавец 16.3%, вработен 16.3%	работодавец 18%, вработен 15%	работодавец 30%, вработен 30%	работодавец 33%, вработен 11.67%
Стандарден ДДВ	20%	Данок на промет	20%	22%	17%	Данок на промет	18%	20%	19%

Извор: ОЕЦД 2003а

ТАБЕЛА А2.
ИНВЕСТИВИОНИ ПОГОДНОСТИ ВО ЗЕМЈИТЕ НА ЈИЕ

	Албанија	Босна и Херцеговина	Бугарија	Хрватска	Македонија	Молдавија	Романија	Србија и Црна Гора	Чешка Република
Даночни ослободувања		X		X	X	X		X	X
Делумно изземање од добивка		X			X				
Префернцијална стапка на данок на добивка				X			X		
Забрзана амортизација			X	X	X		X	X	
Инвестициони ослободувања		X			X				X
Ослободувања за реинвестирање							X	X	
Инвестиционен даночен кредит			X					X	
Ослободување од царина		X		X	X	X	X		X
Одложено плаќање на царина	X								
Ослободување од ДДВ							X		
Одложено плаќање на ДДВ	X								X
Понуда на специјални зони									
Ослободување на царински давачки	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ослободување од ДДВ			X		X	X	X		
Ослободување од персонален данок на доход		X		X	X	X	X		
Други даночни ослободувања		X			X		X		

Извор: ОЕЦД 2003а

